

Man och kvinna som Guds avbild

Till min söndagsskollärarinna

Av Per Axel Sverker

Innehåll

Innehåll	1
Inledning	2
Bibelns auktoritet och dess tolkning	2
Jämlikhet i skapelsen före syndafallet	3
Avbilden och gudsbilden	4
Gud i femininum	6
Ojämlighet i syndafallet	7
Jämlikhet i frälsningen	8
Jämlikhet i församlingen	10
Jämlikhet och ojämlikhet i Gamla Testamentet	10
Jesus och kvinnan	12
Kvinnans tjänst i NT	15
Problemtext 1: 1 Tim 2	16
Problemtext 2: 1 Kor 11	19
Problemtext 3: 1 Kor 14	21
Mannen som kvinnans huvud	22
Tjänandets princip	23
Avslutning	24
Litteraturförteckning	24

Inledning

Min uppgift är att lägga en bibelteologisk grund för kvinnans fulla delaktighet i den kristna församlingens liv. Det är beklagligt att denna uppgift utförs av en man. Kvinnorna har alltför många gånger fått höra av män vad de antas önska, tänka och känna. Även kristna kvinnor är trötta på att bli behandlade på ett nedlåtande sätt - och många är djupt sårade av att ha uteslutits från att bruka sina gåvor i församlingen. Trots min tveksamhet att på ett rätt sätt kunna företräda kvinnornas alla synpunkter och känslor hoppas jag att mitt föredrag ska kunna hjälpa oss att gemensamt söka oss fram till en biblisk teologi om kvinnans tjänst i församlingen. I denna fråga är det synnerligen vanligt att vara styrd av mänskliga förutsättningar. Under Skriften som auktoritet är det dock möjligt att finna tydliga sanningar om kvinnans jämlikhet med mannen inte bara i värde utan också i tjänst.

Bibels auktoritet och dess tolkning

Vid tolkningen av Guds auktoritativa Ord bör man utgå från en process som både är en mänsklig aktivitet och en handling under Andens ledning. Den helige Ande vill då leda oss till att alltid upptäcka mer sanning i Skriften (Joh 16:13). Att ställa inträngande frågor kring bibeltexter är inte på något sätt en kompromiss vad gäller Bibels auktoritet! Bibeln självt uppmanar oss till detta. Däremot innebär inte en sådan bibelsyn att vi bekräftar varje mänsklig tolkning av Bibeln hur vanlig eller snarare ingrodd den än är. Osäkra människor kan känna panik inför att inte känna till alla rätta svar just nu. Men livet är inte fastlåst. Guds erbjudande om liv återfinns i ett levande Ord. Denna bok ger oss en expanderande erfarenhet av det nya livet. Många evangelikaler jämför läromässiga formuleringar med den slutgiltiga sanningen. "Goda kristna" har genom tiderna försvarat slaveri och förtryck. När ny kunskap bryter in ser de detta som ett hot och reagerar med fruktan eller vrede. Men att öppna sig för mer sanning är inte detsamma som att kompromissa med sanningen!

Det är nödvändigt att arbeta från de klara bibelorden fram till de svåra och otydliga. Några skulle vilja mena att "de tre paulinska texterna om kvinnan" (1 Kor 11, 1 Kor 14, 1 Tim 2) är just klara och entydiga. Ingenting tänks vara klarare än "Kvinnan tige i församlingen"! Genom ett exegetiskt studium har det dock framstått alltmer tydligt för mig att dessa "kristallklara" bibelord är bemängda med exegetiska svårigheter. Det är inte alltid lätt att undersöka vad dessa ord betydde i de mycket speciella kontexter som var för handen. En genomgång visar på ett femtiotal exegetiska problem, där olika lösningar föreslås även från evangelikalt håll. Det går inte längre att påstå att Bibeln ger en klar befallning att kvinnan ska tiga. Istället handlar det om problemtexter som inte kan utgöra definitiva måttstockar för en teologi.

Problemet är att dessa svårigheter fortfarande är okända för den vanlige kristne, eftersom en översättning döljer dem. Men bakom översättningen ligger alltså femtio tvetydiga val, som ibland gjorts av tydligt fördomsfulla manliga teologer. På detta sätt förs mänskliga åsikter in i en viktig debatt och förfalskar den. Naturligtvis måste man stå för en given översättning men ibland innehåller denna vissa tillägg. Vanligt är detta vid 1 Kor 11:10 där man förutsätter att det handlar om en slöja och om mannens auktoritet (Levande Bibeln: "En kvinna bör därför bära en huvudbonad som ett tecken på att hon står under mannens lydnad.") En genomsnittsläsare har ingen som helst föreställning om att flera ord här är tillägg utifrån en traditionell tolkning. En annorlunda tolkning är verkligen inte detsamma som att göra våld mot Guds Ord. Istället är det fråga om ett annat ställningstagande till ett exegetiskt problem. Man legitimerar en uppenbar eiseges genom att införa sin tolkning i den tryckta texten.

Vi borde gemensamt medge att ett definitivt besked kring tolkningen av dessa texter idag ligger bortom vår förmåga. Istället bör vi brottas med dessa texter på nytt. Bibeln kan visa sig ha överraskningar till oss! Även om anklagelsen för att strunta i Bibels klara ord är vanlig, handlar det istället om att värna Skriftens klarhet. Man är inte olydig en "klar biblisk sanning", om denna "sanning" bygger på översättarens egna åsikter.

Naturligtvis är det en farlig väg att ta sig ur en text genom att ge den stämpeln av att enbart vara kulturellt betingad. Men det är också ovist att sluta sig för möjligheten att en bättre kunskap om antikens kultur kan ge en ny innebörd åt en bibeltext. Detta gäller exempelvis vissa uppgifter omkring Eva-kulten just i Efesus, som kan belysa 1 Tim 2:13-14. Det kan då anses ge svårigheter åt den genomsnittlige medlemmen att på detta sätt ta fram exegetiska problem. Man bör dock inte underskatta den kristnes möjligheter att brottas med Skriften. Alla kan inse att vi som begränsade människor inte kan omfatta all sanning och att vissa skriftställen ligger bortom vår fattningsförmåga. Likaså kan de begripa att vår kunskap om antikens tid och språk kan fördjupas. Och helt säkert är man medveten om Andens förmåga att leda in i mer sanning. Istället för att säga: "Vi kan inte delge medlemmarna dessa exegetiska problem" borde vi fråga oss: "Vems fel är det att de har en så bristande förståelse för bibelforskningens arbete?" Det mest väsentliga är dock att sluta isolera problemtexterna från NT:s grundläggande syn på man och kvinna. Skriften som helhet måste avgöra förståelsen av dess delar. Annars får vi den traditionella tolkningens mycket selektiva tolkning, som exempelvis tror sig lyda 1 Tim 2:11-12 medan man struntar i v 8 och v 9 - trots att v 11-12 innehåller mer av exegetiskt bryderi. Våra tolkningar måste vara i harmoni med de bibliska sanningar vi säkert känner till - eller i varje fall visa på problemen. Ingen bör alltså tolka problemtexterna som slutgiltiga, transkulturella sanningar utan att först ha underkastat dem en prövning inför läran om man och kvinna som jämlik avbild, läran om full delaktighet i frälsningen och den jämlika ställningen i det allmänna prästadömet. De få texter som kan tyckas hävda något annat får inte tolkas i motsägelse till resten av Bibeln.

Jämlikhet i skapelsen före syndafallet

Det som skiljer människan från djuren är att enbart människan är skapad till "Guds avbild" (1 Mos 1: 26-28). Detta begrepp är den gemensamma nämnaren och den förenande faktorn. Detta förnekar inte det klara faktum att vår mänsklighet yttrar sig i många olika former. Mänskligt liv har en oändlig variation. Detta kan behöva påpekas för att undvika missförståndet att jämlikhetssträvanden skulle leda till ett formlöst, identiskt liv bland avsexualiserade människor. Tvärtom skiftar vår form men vårt väsen är detsamma. Den mänskliga jämlikheten springer fram ur detta gemensamma väsen. I denna sin essentiella mänsklighet som Guds avbild kan kvinnan inte vara underlägsen mannen. Det finns en fundamental jämlikhet.

Det råder dock inte någon ojämlikhet ens vad gäller frågan om roller i skapelsen. Både man och kvinna har fått Guds uppdrag att föröka sig och råda över jorden. Inför detta s k kulturuppdrag finns inte någon könsåtskillnad överhuvudtaget. Texten ger inte stöd för någon föreställning om att mannen skulle råda och kvinnan ensam ta hand om barnen. Detta moderna, västerländska ideal att fördela arbetet är av sent datum, beroende av industrialiseringen. Det är ett missbruk av Bibeln att mena sig ha bibelstöd för detta sätt att leva. Redan här uppstår det alltså problem för den traditionella åsikten att kvinnan visserligen är jämlik i andlig mening men underkastad mannens auktoritet rent funktionellt.

Det finns inte minsta antydning om att det existerade någon hierarki mellan Adam och Eva. I en berättelse om skapelsens struktur borde ett uteslutande av ett så viktigt faktum ha varit omöjligt. Att definiera auktoritetsförhållandet mellan dessa två borde ha varit lika viktigt som att beskriva deras auktoritet över skapelsen. Men ingenstans anges att mannen skulle råda över kvinnan inom Guds ursprungliga skapelseordning.

Det bibliska uttrycket om kvinnan som mannens hjälp kan inte åberopas som stöd. Det hebreiska ordet "ezer" (hjälp) betecknar styrka och inte underkastelse. Det används i GT främst om Gud (Ps 121:1,2, 2 Mos 18:4, 5 Mos 33:7). Av 21 förekomster i GT används 15 om Gud som hjälpare åt människor. Om "en som hjälper" implicerar negativt underordnande betyder det i så fall att Gud är underordnad oss människor! Även om vi i vår kultur kan ha svårt att se på en "hjälp" som någonting annat än underordnad i negativ mening, finns det ingen antydning om i Bibeln att "ezer" någonsin betyder

"assistent" eller "lägre funktionär". Kvinnan ska inte betjäna mannen, hon ska istället tjäna tillsammans med mannen.

Det har blivit uppenbart att Adam ensam inte klarar att vårda skapelsen. Inte heller djuren kan bli till tillräcklig hjälp, vilket Adam upptäcker när han ger dem namn. Han behöver en annan hjälp, en som är honom jämbördig. I sig själv är han inte förmögen att uppfylla Guds befallning att vårda skapelsen. Kvinnan skapas för att gå in i detta uppdrag men som jämlik. Den hebreiska prepositionen i 1 Mos 2:18 ("kenegdo", 1917 "sådan som honom höves") betecknar kvinnans hjälp till en sådan komplementaritet. Kvinnan står "mittemot" mannen, "jämsides" med honom. Riktningen mellan man och kvinna är horisontell och inte hierarkisk.

I denna position är hon inte heller moraliskt underlägsen. Hon har frihet att handla som individ. Därför delar hon sedan ansvaret för syndafallet. Genom historien har många velat lägga den totala bördan för detta på kvinnan. Guds Ord visar tydligt på mannens medansvar (Rom 5:12-21). Både man och kvinna var som individer moraliskt ansvariga - och båda syndade inför Gud.

Ingenting i den hebreiska texten av skapelseberättelsen antyder någon ojämlikhet vad gäller roller. Det bibliska språket pekar istället på ömsesidighet, samarbete och komplementaritet. Det är först efter skapelsen av kvinnan som allt är "mycket gott". Det existerar ingen skapelseordning som skulle ge mannen ett företräde. När en kvinna arbetar och råder tillsammans med mannen i skapelsen, har hon på inget sätt förlorat sin kvinnlighet. Och en man som på det sättet samverkar med en kvinna har inte förlorat sin manlighet. Gud är varken man eller kvinna. Han går utöver en sådan könsindelning men både manlighet och kvinnlighet reflekterar alltså verkligheter inom Guds väsen. De ingår i det som tillsammans utgör Guds avbild. Manlighet betyder inte automatiskt detsamma som fullhet! Det fulla uttrycket för att vara människa görs möjligt genom skapelsen av kvinnan. Kvinnan är ett nödvändigt komplement till mannen. Allt som kan sägas om "människan" måste innefatta kvinnan. Kvinnans roll är en integrerad och väsentlig del av läran om människan. Detta undanröjer all grund för någon tanke på kvinnans lägre värde eller tjänst.

Adam inser ju detta när han betecknar henne som "ben av mina ben och kött av mitt kött" (1 Mos 2:23). Han tillägger sedan att hon är "Ishshah", vilket är en förlängning av beteckningen för mannen, "ish". Men det finns ingen underkastelse i bruket av detta ord. I så fall borde mannen ("adam") vara underställd jorden ("adama"). Han inser istället direkt att denna varelse är en jämlik människa. I detta "namngivande" ligger alltså inget tecken på auktoritet. (Möjligen kan en föräldrauktoritet finnas med i texter som inbegriper substantivet "namn" ("sem", som i 1 Mos 4:25, 19:37, 30:6. GT nämner 46 fall av namngivande av vilka 28 utförs av modern!) Men Ishsha är inget namn utan en beteckning på kvinnan som kön. Det handlar alltså inte om att ge henne namn utifrån en maktställning. Istället gläder sig mannen genom detta utrop över deras ömsesidighet. Adam säger "Detta är jag". Kvinnan är av samma väsen som mannen! De delar samma mänskliga existens. Med ett glädjeutrop erkänner Adam den djupare meningen i Guds skapelse. Han befinner sig här i harmoni med Guds egen tanke. Guds skapande har nått en kulmen.

Efter syndafallet får dock kvinnan ett namn, "Eva", "den levande" (1 Mos 3:20), och då tar mannen auktoritet över henne. Detta är alltså ett steg tillbaka i förhållande till livet i paradiset. "Kvinnan" som den nödvändiga partnern för full mänsklighet har nu blivit "Eva", ett medel till att producera livsfrukt. Frestelsen att fråna och med nu se kvinnan som ett sexualobjekt, som en begränsad hjälp, växer sig starkare och starkare.

Avbilden och gudsbilden

Om inte kvinnan på ett jämlikt sätt får del av tjänandet och beslutsfattandet inom uppgiften att vara Guds avbild blir hon också andligt sett ojämlik - och detta leder till att kvinnan skulle vara en avbild av någon del inom Gudomen som då är ojämlik. Detta är en orimlighet. Många försöker komma runt detta problem genom att föreslå att olika funktioner i gudomen tillåter en sådan tolkning. Mannen skulle vara en avbild av Faderns

primat och kvinnan en avbild av Sonens underordnande. En förmodad hierarki inom gudomen får stödja ett åsidosättande av kvinnan. Som vi kommer att finna undergräver denna syn läran om Kristi fulla gudom. Man måste verkligen fråga sig: Kan en person inom gudomen vara underordnad på det sätt som gäller om kvinnan i den kristna traditionen? Istället handlar det här om manlig avgudadyrkan. Mannen har själv intagit positionen av att vara en "upplyst diktator", i sina egna ögon.

Även inom evangelikala kretsar hävdas att det inom treenigheten existerar en hierarki av auktoritet och lydnad. Ett av bevisen för detta skulle vara att "Gud är Kristi huvud" enligt 1 Kor 11:3. Frågan blir om Skriften lär att Kristus av evighet är underordnad Fadern enligt ett hierarkiskt mönster. Om det återfinns en sådan hierarkisk struktur inom Guds väsen blir det naturligt att överföra den på mänskliga relationer.

Ett gemensamt drag i fornkyrkans trosbekännelser och beslut är istället ett bestämt påpekande om gudomspersonernas jämlikhet. "Fadern, Sonen och den helige Ande konstituerar en gudomlig enhet av en och samma substans i en odelbar jämlikhet. Så stor är jämlikheten i denna treenighet att inte bara är Fadern inte större än Sonen vad gäller gudomlighet men inte heller Fadern och Sonen större än Anden." (Augustinus). Jämlikhet måste alltså inkluderas i en definition av treenigheten. Subordinationism är däremot en lära om en hierarki eller ordning vad gäller auktoritet, ursprung och lydnad inom treenighetens eviga väsen. Sonen förstås då som underordnad Fadern och Anden är underordnad dem båda. Denna lära kommer ofta farligt nära arianismen, som förkastades i Nicea 325. Där fastslogs: "Sonen är av samma väsen som Fadern".

Anledningen till att tanken på Sonens lydnad under Fadern uppkommit är naturligtvis den inkarnerade Sonens relation till Fadern. När Fader och Son och Ande utför försoningen sker detta genom ömsesidig kärlek och inom denna genom Sonens lydnad. Sonen lägger av sin gudomliga härlighet för att ta en slavs gestalt. Detta sker inom frälsningshistorien, d v s inom den s k ekonomiska treenigheten. Sonen handlar i historien för att utföra Faderns vilja. Men detta måste skiljas från den ontologiska treenigheten d v s Guds eviga liv. Där får inte finnas en antydning om någon auktoritetsordning inom treenigheten.

Tvärtom varnar fornkyrkans teologer vid upprepade tillfällen för en sådan tolkning. Chrysostomus har exempelvis hört att några heretiker använder begreppet "huvud" för att beskriva Sonen som varande mindre än Fadern. Chrysostomus pekar då på att Paulus i så fall borde ha använt bilden av en husbonde och dennes slav. Nu har aposteln istället velat uttrycka jämlikhet. Huvud betyder nämligen, enligt Chrysostomus "perfekt enhet och första orsak och källa".

Kristi liv och död i tiden utfördes enligt Faderns vilja (Joh 4:34, 17:4). Sonen var lydig intill döden (Fil 2:8). Samtidigt är Fadern själv delaktig i detta frälsningsverk. Han är Frälsaren (Jes 45:21, 49:26, 47:4, 60:16). Guds verk är gemensamt inom gudomen. Men det äger rum genom Sonens temporala underordning inom försoningens historia. Man måste alltså ta hänsyn till två realiteter vad gäller Sonen: Hans eviga jämlikhet (Joh 5:22-23, 0:30, 14:9) och hans frälsningshistoriska beroende av Fadern (Joh 5:30, 14:28). Den enda möjligheten att hålla Skriftens lära intakt är därför att beskriva både Guds ontologiska väsen och frälsningsverkets temporala sida.

Kristus är ett fullt uttryck av Guds väsen (Kol 2:9). Detta ger dock inte plats för någon hierarki. Jesu underordnande under Fadern kräver alltså ingen hierarki. Sonens avläggande av gudomlig härlighet var en frivillig handling inom Guds plan. Hans vilja som Guds Son var i perfekt harmoni med Faderns vilja. Det finns en jämlikhet vad gäller självexistens, kunskap och samarbete samtidigt som Medlarens uppgift präglas av tjänande. Detta frivilliga underordnande har sin grund i Gudomens eviga väsen av kärlek. Däremot krävs inte någon viss lydnadsordning för att tala om ett underordnande. Hos Gud finns ingen skillnad med den innebörden att man skulle kunna tala om en hierarki. De två bibliska bilder som ansetts peka på en hierarki är "födelse" och "avbild". Men "den enfödde Sonen" (Joh 1:14, 18) betyder egentligen "den unike Sonen" och understryker Faderns kärlek till Sonen. Samtidigt betecknar det ett beroende, där Sonens väsen är grundat i Faderns eget liv. Ordet "avbild" kan visserligen tolkas som att Sonen relateras till Fadern som en kopia till dess original. Men det kan också uttrycka två sidor av samma verklighet. Sonen är Gud i betydelsen av den Gud som gör sig synlig. Sonen är det sätt på vilket Gudomen uttrycker sig själv. Det finns då en ömsesidighet i att Sonen

reflekterar Guds ära och kärlek. Det är genom Anden som Kristus reflekterar Guds ära. Det finns ett flöde av kärlek inom Gud. Ett sådant begrepp som "Fadern" betecknar alltså inte manlighet utan intimitet. Jesus för oss inte i relation till en maskulin potentat utan in i en familj med kärleksfulla relationer. Mycket av det som karakteriserar Jesu Fadersbild är sådant som vi associerar till en moder.

Utifrån tanken på Guds ursprung kan Fadern som gudomsperson ofta få en förstarangsställning. Men om Gudomens uttryck och förverkligande tas in i bilden förändras detta. Där är det Sonen resp Anden som ställs i blickfånget. Inte i något fall får man alltså se på de gudomliga relationerna på ett alltför begränsat sätt. Den gudomliga enheten kan bäst beskrivas som "perichoresis", ett ömsesidigt utbyte av energier. Gud är den som på ett ömsesidigt sätt har sitt ursprung i sig själv (Fadern), uttrycker sig själv (Sonen) och förverkligar sin tjänst (Anden). Treenigheten är alltså inte hierarkiskt strukturerad. Därför ska inte heller medmänskliga relationer vara det. Istället bör vi eftersträva ömsesidighet, där aktivitet och auktoritet flödar mellan jämlika personer.

Gud i femininum

Mänskliga personer är antingen feminina eller maskulina. Men har sexuella karakteristika någon motsvarighet inom Gud? Och hur talar vi om Gud? Gud har sagt: "Jag är Gud och inte en människa" (Hos 11:9) men vi har inte förstått att detta är sant. Många tror att Gud är en man. Men Bibeln måste använda både manliga och kvinnliga bilder för att vi ska förstå Gud. Man måste då erkänna att bilder för Gud i Bibeln oftast är maskulina. Men detta betecknar inte ett patriarkat utan visar på Guds transcendens. GT:s Gud kunde inte likställas med olika naturgudar. Herren stod över allt. Detta kunde vid denna tid inte uttryckas i feminina bilder, som just sammankopplades med naturens växtcyklar. Naturreligionerna i Israels omgivning betonade de feminina dragen hos sina gudar. Israels folk tar bestämt avstånd från dessa fruktbarhetsriter. Man delar inte detta gudomliggörande av sexualiteten. Sex hör till skapelsens liv. En Gud som är suverän över natur och samhälle, kunde därför inte beskrivas som gudinna. Men en "maskulin" Gud utan en gudinna vid sin sida, som skapade med sitt ord, kunde förmedla ett rätt intryck. Gud är suverän på ett absolut sätt och behöver ingen gudinna för att skapa eller föda. GT:s avståndstagande från gudinnor och tveksamhet till feminina bilder har alltså inte med anti-feminism att göra. Däremot är det en protest mot sex-dyrkan och ett upphöjande av Guds transcendens.

Föreställningar om Guds manlighet - och om hans kvinnlighet - hör hemma inom fruktbarhetskulturer. Gud är varken man eller kvinna. Konflikten gäller alltså all naturreligion, däremot inte kvinnligheten som sådan. Skillnaden ligger mellan Guds radikala transcendens från den värld han skapat å ena sidan och fruktbarhetsriter som sammanblandar Skaparen och det skapade å den andra. Guds transcendens måste först etableras. Sedan uttrycktes Guds engagemang i mänskligheten på ett allt tydligare sätt, ytterst genom inkarnationen. Fader-Son-terminologin står alltså för intimitet och ömsesidighet. Sonen har konventionella maskulina drag som makt men också feminina drag som ömhet. Det vi förknippar med de olika könen finns representerat i Sonen. Utifrån de attribut som anger Guds transcendens och initiativ är det naturligt att tala om Gud i maskulina termer som Fader. Där det gäller de sidor som ger liv och växt, d v s de som förknippas med Anden, kan vi tala om Gud utifrån feminina begrepp. Gud som Son har många kvalitéer från båda. I traditionen har man mest talat om Gud protologiskt, d v s utifrån initiativ och makt - och därför om "Honom". Men vi behöver också se Guds gärning i att förändra och ge näring - och därför ta fram de feminina dragen. Olika aspekter av barnafödande används exempelvis för Gud (Jes 46:3-4). Den levande Guden bär sina barn. När Gud ska skapa en ny ordning beskrivs detta utifrån en barnaföderskas vånda (Jes 42:14-16). Och en sådan Gud kan inte glömma det barn Hon diar (Jes 49:15). Man kan känna sig helt lugn i Guds famn (Ps 131:2). De feminina bilderna tar sedan upp fortsättningen av det mänskliga livet. Gud lär människorna att gå (Hos 11:3-4). Guds fostran jämförs med en örnhonas i 5 Mos 32: 10-11. Jesus använder en liknande bild för sin önskan att få beskydda människor (Matt 23:37).

Djärva tankar om detta språkbruk om Gud framkom redan under 1800-talets helgelseörelse. Simpson, en av Ongmans favoritteologer, kunde kalla den helige Ande för "vår Moder Gud". Hela citatet lyder: "Kristi hjärta är inte bara en mans hjärta utan har i sig mjukheten och ömheten hos en kvinna. Jesus var inte man i den rigida meningen av manlighet som skild från kvinnlighet, utan, som Människosonen, det fullkomliga Huvudet för mänskligheten. Han kombinerade i sig själv både mannens och kvinnans natur. ...i GT finner vi hur Gud uppenbarar sig själv under moderskapets ljuva gestalt...Och denna aspekt av Hans välsignade karaktär finner sin perfekta manifestation i den Helige Ande, vår Moder Gud." En av de kvinnliga för-grundsgestalterna inom helgelseörelsen Hannah Whitall Smith skrev: " Men Gud är inte bara fader. Han är också moder och vi har alla känt mödrar vars kärlek och ömhet har varit utan gräns. Och det är helt säkert att den Gud som skapade dem båda, och som själv är fader och moder i en person, kunde inte ha skapat jordiska fäder och mödrar som var mer ömma och kärleksfulla än Han Själv är. Om vi därför vill veta vilken sorts Fader Han är, måste vi lägga samman det bästa hos alla de fäder och mödrar som vi har känt eller kan föreställa oss, och vi måste säga oss att detta bara är en vag bild av Gud, vår Fader i himlen." Gud definieras inte utifrån sexuell åtskillnad utan utifrån en personlig treenighet. Det viktiga i bilderna om Gud är därför det personliga draget, inte den sexuella innebörden. Personliga pronomen använda på Gud skiljer honom alltså från en filosofisk gudsbild. Men de får inte förstås som i egentlig mening maskulina - eller feminina. Gud är inte mer "han" än "hon", inte mer lik mannen än kvinnan. Ord i neutrum kan därför svårligen användas på Gud, eftersom Guds personliga drag då begränsas. Det bästa kan vara att upprepa ordet Gud, istället för att använda pronomen som "han" eller "hon". Ett Fader-Son språk har alltför ofta använts för att understödja ett förtryckande patriarkat i samhälle och kyrka. Helt kan de inte undvaras, eftersom man då inte kan läsa eller förstå Bibeln. Men vi måste bestämt lära oss att de inte betecknar ett hierarkiskt patriarkat utan istället intimitet. Vår Gud är en konung som blir slav. De maskulina orden i Bibeln har alltså dimensioner som är motsatsen till världslig manlighet. Kanske vi också kan sträcka oss till att beteckna Gud med feminina pronomen. Detta står då för Guds tjänande och närande sida, det som vi associerar med den helige Ande. Men man måste då minnas att Guds makt är inte mer gudomlig än denna Hennes tjänst. Detta får alltså inte tydas som att kvinnan enbart ska vara i tjänande funktioner. Tanken är dock att alla de kvalitéer som vi förknippar med maskulint och feminint finns representerade i Gud. Båda sidorna bör också finnas representerade i Guds avbild. Det "feminina" är helt passande för att beskriva ett ledarskap hos dem som tjänar Gud. Ledarskap innefattar omsorg, utgivande, kärlek, uppfostran, tillväxt och utveckling. Kvinnan kan i alla sina aspekter spegla en sådan process. Viktiga dimensioner hos Gud och i kristen tjänst ignoreras om inte kvinnan betraktas som jämlik.

Ojämlighet i syndafallet

Naturligtvis kan man påstå att mannen i praktiken verkar ha varit dominerande sedan historiens början. Här står vi då inför den hemska konsekvensen av syndafallet som en förvrängning av den ursprungliga ordningen. Man och kvinna blev fiender, som tävlade med varandra, istället för att vara jämlika medarbetare i den gudagivna uppgiften. Det bör noteras att Gud inte lägger någon förbannelse över människan som han gjort över ormen och marken. Det är därför inte bibliskt att tala om en "Guds förbannelse över kvinnan". 1 Mos 3:15 - 19 förutspår smärta och arbete för både mannen och kvinnan men dessa avvikelser är inte Guds ursprungliga ideal för människan. Det är inte bibliskt att se detta som Guds vilja. Istället måste vi gå bortom denna syndens följd till den frihet som är ett resultat av försoningen i Jesus Kristus.

Den rabbiniska tolkningen av 1 Mos 3 hade lagt den främsta skulden på Eva. Detta är ju i sig ett upprepande av Adams synd, nämligen att ge kvinnan skulden istället för att erkänna den som sin egen! Själva berättelsen har dock knappast den innebörden. Det finns rentav den möjligheten att Adam var närvarande under ormens dialog med Eva. I v 6 sägs att mannen var med henne. I så fall har Adam samtyckt till det skedda. Men

samtidigt bör man observera att frestaren inte verkar ha utgått från någon auktoritetsordning genom att tilltala kvinnan först. Adams villighet att följa kvinnans exempel bekräftar att några lydndsroller inte existerade.

Eva ställer i varje fall vissa frågor medan mannen faller omedelbart. Hennes dialog med ormen visar också var svagheten låg: Gud hade givit förbudet redan före kvinnans skapelse. Detta förbud var alltså ett slags teoretisk kunskap, som hon inte själv lyssnat till. Eva var alltså den person som hade minst kunskap för att fatta ett beslut. Ormen ignorerar Adam, som blivit undervisad direkt av Gud och utmanar kvinnan med dålig kunskap. Adam borde ha gripit in och tagit över diskussionen. Men inte på något auktoritetsförhållande eller någon brist i kvinnans natur utan enbart därför att han genom sin kunskap var bättre förberedd. För kvinnan var Guds verk och hans ord endast hörsägen. Hon blev därför en lämplig måltavla.

Gud tilltalar efter fallet först Adam, men inte som kvinnans representant. Eftersom han fått det ursprungliga förbudet avkrävs han en självständig redogörelse. Däremot frågar inte Gud om hans ansvar för kvinnan. Hon får tala för sig själv. Istället för att vara talesman för kvinnan är han hennes anklagare, när han skyller på Gud och kvinnan för sitt handlings sätt. Kvinnan blir däremot inte tillfrågad utifrån kännedom om ett förbud. Hon tillfrågas istället om en redogörelse för vad som inträffat. Och hon skyller inte från sig på någon annan. Inte heller anklagas hon för att ha tagit någon ledarroll i paradiset. Felet ligger inte i att hon istället skulle ha förblivit inom någon auktoritetsstruktur.

En följd av syndafallet blir att gemenskapen mellan man och kvinna bryts. Före fallet hade Eva talat i första person pluralis men efteråt använder människorna enbart singularis: "Jag fruktade", "Jag var naken", "Jag gömde mig". Enheten har försvunnit. Ett annat resultat är de onda konsekvenser som Gud nu beskriver. Texten använder ett verb i futurum (1 Mos 3:16) och inte i imperativform, som hade varit naturligt om Gud här uttalat några profetiska lagar. Orden är att betrakta som deskriptiva och inte kausativa eller preskriptiva. Mannens överhöghet är varken en gudomlig rättighet eller ett manligt företräde. Kvinnans underkastelse är varken ett gudomligt påbud eller ett kvinnligt öde. Båda dessa positioner är resultatet av en gemensam olydnad. Gud beskriver dessa konsekvenser men föreskriver dem inte som straff.

Kvinnan, vars namn är Eva, "den livgivande", får nu föda med smärta. Hennes längtan kommer fortfarande att stå till mannen, men den kommer inte att ha sin motsvarighet hos mannen. Tvärtom kommer han att vilja råda över henne. Och kvinnan kommer att svara med ett syndigt underkastande. Mannen blir dominerande och kvinnan blir underdånig. Ingendera motsvarar Guds ursprungliga intentioner. Som ett resultat av lydningen mot djävulen blir mannen herre över kvinnan. När mannen och kvinnan har brutit Guds vilja, splittras gemenskapen.

Mannens rådande är ett resultat av synden i lika hög grad som döden är det. Det borde också betraktas som lika hemskt! Ursprunget är sataniskt! Dessa följder av synden har Kristus tagit itu med på korset. De kan inte längre accepteras utan måste utmanas i Jesu namn.

Jämlikhet i frälsningen

Till kvinnans fulla jämlikhet i väsen, i skapelsegiven roll och i moraliskt ansvar kommer sedan jämlikhet i frälsningen utifrån ett andligt ansvar. Både man och kvinna är jämlikt ansvariga för det avgörande beslutet att svara på Guds försoning. Frälsningen kommer genom Guds vilja till den som tror (Joh 1:12-13) "inte genom en mans vilja". Ingen, vare sig fader eller make eller pastor, kan agera å kvinnans vägnar inför Jesus Kristus. Genom tron på Kristus blir vi alla Guds barn och är delaktiga i frälsningens välsignelser och uppgifter utan minsta referens till rasmässig eller könsässig åtskillnad (Gal 3:26-28). Den troende kvinnan är på ett jämlikt sätt delaktig i frälsningen. Det finns ingen annorlunda frälsningsordning för kvinnan.

Gal 3:28 måste verkligen tillämpas på sociala relationer inom församlingen och inte begränsas till soteriologins område. Traditionellt sett har texten ansetts gälla inför Gud ("coram Deo") och inte ha något att göra med människors sociala relationer ("coram

hominibus"). Som rent religiös text sägs den inte ha några konsekvenser för församlingens liv! Traditionens förespråkare menar även idag att Gal 3:28 enbart handlar om vem som kan bli en kristen. För dem är det ingen nyckeltext i fråga om man-kvinna-problemet. Focus placeras istället på 1 Kor 11 eller 1 Tim 2.

Men denna text är den socialt sett mest explosiva i hela NT och den utmanar verkligen våra liv. Den är en grundläggande summering av vad Paulus menar med att vara kristen. Frågan är bara hur långt vi ska gå. Det finns de som inte tar den tillräckligt allvarligt och de som för konsekvenserna alltför långt. Paulus' poäng är att tron på Kristus har medfört en ny status och en ny existens. I denna Kristi kropp gäller en ny enhet. Texten uttrycker den jämlikhet som alla upplever i Kristus. Paulus' egentliga ärende gäller judar och hedningar men han inkluderar andra kate-gorier, slav/fri och man/kvinna. När någon blivit döpt in i Kristus har ett nytt värdesystem upprättats, i vilket religiösa, sociala och sexuella skillnader inte är av-görande. Paulus reflekterar verkligen över relationerna inom Kristi kropp. Att vara ett i Kristus är aldrig enbart ett andligt påstående. Församlingen ska vara ett på alla områden. Inre frihet har yttre konsekvenser.

Pingstdagsberättelsen i Apg 2 kan ses som en bakgrund för Gal 3. Det nya har brutit in. Traditionalister stöder sig på en föregiven skapelseordning. Bibliska feminister vill betona innebörden i pingstupplevelsen. Pingstdagen är kvinnans befrielsedag. Nu döps både män och kvinnor. Nu bryter de bröd och deltar i gudstjänster tillsammans med männen. Nu utför de ledartjänster och talar offentligt. Det har också visat sig att i tider av väckelse har jämlikheten kommit i förgrunden genom praktisk handling. Det finns då inte tid att vara tyst! När den helige Ande ger klarsyn, kan alla se på Kristus som sin första kärlek och tillsammans erkänna de gåvor som Han givit dem. Men i senare led av utvecklingen sker en regression till en "för-pentaskostal ängslan" (van Leeuwen) vad gäller könsroller och en upptagenhet kring detaljer i bibeltexter.

Om det nya brutit in kan vi inte låta oss bestämmas av det gamla. När Paulus konfronterar Petrus för hans vägran att äta med hedningar visar det hur långtgående sociala implikationer som finns i Gal 3. En jude förvandlas inte till hedning men det sätt på vilket judar och hedningar relaterar sig till varandra förändras. Det är denna relation mellan jude och hedning som Paulus mest är upptagen av. Men vad gäller slavfrågan är han mer revolutionär än vad som ibland antagits. Onesimus ska mottas som en broder både i köttet och i Herren (Filem v 16). Paulus' poäng är inte sedan att alla könsskillnader är utplånade. Men i varje fall menar han att kvinnan som individ tar del i den nya enheten i Kristus. Hon förvandlas inte till man men det förändrar deras sätt att relatera sig till varandra. Skillnaderna förnekas inte men däremot förkastas ett statustänkande utifrån dessa skillnader. Inom judendomen hade en kvinna sin ställning enbart genom sin relation till en man. Nu protesterar Paulus mot gamla värderingar. Något nytt har hänt för dessa olika relationspar. Kvinnan har samma värde, privilegier och ansvar som mannen.

Naturligtvis innebär inte detta att den sexuella skillnaden upphört. Men det tidigare förtrycket under lagen är nu borta också på detta område (Gal 3:26). Kvinnan hade i särskilt hög grad varit övervakad av lagen (v 25). Nu är de dock arvtagare enligt löftet (v 29) och har en jämlik ställning inför Gud och i församlingen. Inget kön har större privilegier än det andra, och inget är bundet i förhållande till det andra. Däremot behöver kvinnan inte förneka sin kvinnlighet eller se sin sexualitet som ond. Kristen tro utplånar inte skapelsegivna skillnader. Men den ger möjligheter att på ett fullt sätt vara kvinna. Det gudagivna i skillnaderna behålls men det som blivit fördärvat av synden måste undanröjas, både i teorin och praktiken. De första kristna hade frigjorts av Anden till ett nytt liv i jämlikt lärjungaskap. Mot det patriarkaliska systemet i världen och den skarpa åtskillnaden sätter de friheten bland Guds barn.

Kristen tro gäller inte bara "inför Gud". Vår uppgift är att förverkliga mesta möjliga av det nya livet. Vi får inte låta oss styras av syndens konsekvenser. Paulus hjälper oss inte på ett direkt sätt i Gal 3 med att se följderna av detta frihetsord. Men våra bedömningar idag måste göra rättvisa åt denna jämlika ställning i Kristus. 1 Kor 11 och 1 Tim 2 har däremot orsakats av vissa problem. De är oändligt mycket svårare att tillämpa. Men Gal 3:28 är en tydlig princip. Den är en del av evangeliet som utlovar ett nytt liv åt alla. Den

förbjuder oss att hålla oss till gamla uppdelningar och insisterar på att jämlikhet råder i Kristus. Gal 3:28 är en frälsningshistorisk vändpunkt. Kvinna och man har rättfärdiggjorts i Kristus. Gud har utgjutit av sin Ande över både män och kvinnor. Då duger det inte att vi bygger upp en kvinnornas förgård i våra församlingar. Det finns inte längre man och kvinna, alla är ett i Kristus Jesus. Den nya enheten påverkar social praxis. Det kan kräva viss tid att genomföra en ny princip, men det borde inte ha dröjt i hundratals år.

Jämlikhet i församlingen

Men några skulle ändå påstå: "Även om man och kvinna är andligt sett jämlika, måste det finnas en funktionell underordning från kvinnans sida. Kvinnan har i Eva visat sig för lättledd och oförmögen att bära ledarskapets bördor." Man kan då inte avhålla sig från frågan varför en så olydig person som Adam skulle vara en bättre ledare än denna lättlurade kvinna? Istället för att så obibliskt placera kvinnan i träsket av skuld för syndafallet borde vi kunna röra oss tillsammans mot den nya skapelsen i Kristus och där utöva de gåvor som Gud gett oss alla.

Allt tal om mannens auktoritet är djupast sett ett förnekande av kvinnans fulla del i frälsningen. Det motsäger också NT:s lära att både man och kvinna har del i den helige Ande (Apg 2:1-21, 1 Kor 12:7,11,14:31). Båda är kallade att använda och utveckla sina gåvor som tjänare åt Guds nåd (1 Petr 4:10-11). På ett förrädiskt sätt håller den traditionella synen med om att kvinnan får använda sina andliga gåvor men man kvalificerar detta bruk genom att säga: "Närvaron av gåvor ger inte automatiskt rätt till en viss roll. Kvinnans kön innebär restriktioner i de roller vari gåvorna kan brukas." Den traditionella positionen har ju därför varit att kvinnan inte får använda sin ledargåvor och undervisningsgåvor i dessa roller. I teorin är de andligt jämlika men i praktiken har de inte tillåtits att handla som jämlika Guds barn. Det finns bland många kvinnor som ett resultat av detta en djup förtvivlan inför frågan om deras fulla mänsklighet och deras fulla frälsning.

I skapelsen var kvinnan placerad "mittemot mannen" för att fullborda mannens gåvor. Kvinnan har av Gud fått en roll som vida överträffar den sexuella partners eller den praktiska hushållerskans. Gud har tillskrivit kvinnan det högsta värdet för att skapelsen ska bli "mycket god". Om mannen som ensam var ofullkomlig i skapelsen, bör då inte också en fullkomlig tjänst i församlingen bäst exemplifieras av både mannens och kvinnans fulla delaktighet? Guds församling är inte bunden till tidigare mönster. Enligt 2 Kor 5:16 bedömer vi inte varandra på människors vis. Livet i Kristus har lyft oss över den vanliga bedömningen utifrån ras, klass eller kön. Som nya skapelser har vi en ny roll som Guds ambassadörer. Vi är diplomatiska sändebud av högsta rang som representanter för Guds rike. Vi står alla i försoningens tjänst - och då är inte männen ambassadörer och kvinnorna sekreterare som sköter blomsterarrangemangen.

Det är en allvarlig sak att neka någon rätten att tjäna Gud på det sätt som Gud kallat till. Om Gud ville ha Debora som statsöverhuvud och Febe som ledare i församlingen, vilka är då vi som skulle säga att detta är oriktigt? Kvinnan har rätt att känna Gud, att acceptera Guds frälsning - och att följa Guds vilja i tjänst. Kvinnorna eftersträvar idag denna rättighet - men det ska inte ses som en önskan att dominera eller undertrycka någon annan. Vi är istället jämlika i att tjäna. Ska en mängd kvinnor tvingas säga inför Gud: "Männen har förbjudit oss att bruka våra pund?"

Jämlikhet och ojämlikhet i Gamla Testamentet

Kvinnans del i alla aspekter av församlingens tjänster är i harmoni med många bibliska exempel. Kvinnan tjänar där i en stor variation av roller, som många idag skulle kalla oriktiga. Den kyrkohistoriska traditionen måste ställas under Bibelns många berättelser om den spännande mångfalden i Guds bruk av kvinnan som tjänare i frälsningshistorien. Redan i GT väljer Gud Mirjam till att leda (Mika 6:4). Debora är både andlig och politisk ledare (Dom 4: 4 -14). Som profet utövade hon ett andligt ledarskap, som domare hade

hon politisk makt och på slagfältet besegrade hon landets fiende. Profetissan Hulda ger ett auktoritativt ord från Gud, som startar en nationell väckelse (2 Krön 34: 22-28). Översteprästen kunde vid det tillfället ha rådfrågat Jeremia eller Sefanja, men väljer alltså Hulda. Ja, kvinnan i Ords 31 skulle idag kritiseras av konservativa kristna för hennes okvinnliga delaktighet i familjens ledarskap. Det går dock inte att se dessa kvinnor som undantag från en orubblig Guds lag. En lag kan inte vara orubblig om den ändras i vissa situationer! Istället är de ett uttryck för att Gud låter kvinnor tjäna i en stor variation av tjänster.

Gud upprättar sitt förbund med kvinnor likaväl som med männen (5 Mos 29:1-11). Kvinnor uppmanas att lyssna till Guds Ord (5 Mos 31:12). De får tjänstgöra vid tabernaklet (2 Mos 38:8). De offrade egna offer (3 Mos 1:15, 1 Sam 2:19) och bad direkt till Gud (1 Mos 16:7-13, 1 Sam 1:9-18). Gud talar till dem direkt (1 Mos 25:22-23, Dom 13:3-5). Även kvinnan ska hedras som förälder (2 Mos 20:12).

Naturligtvis finns också berättelser om diskriminering av kvinnor men det finns inga tecken på att Gud tillstyrker sådana handlingar. Bibeln ger ett sannfärdigt vittnesbörd också om människornas synd. Vi behöver lära oss att urskilja denna ondska (1 Kor 10:11). Både Abraham (1 Mos 12:11-13, 20:1-7) och Isak (1 Mos 26:1-11) måste kritiseras, när de på ett fejt sätt utnyttjar sina hustrur. Abraham är på denna punkt inte någon trons fader. Ett exempel på ett riktigt förhållande mellan man och kvinna ger kärlekssångerna i Höga Visan. Där utövas inget tvång mot kvinnans vilja. Tonen är mjuk och beundrande. Den kunglige författaren hänvisar inte på ett manipulativt sätt till sin ställning och föraktar inte kvinnan för hennes låga position. Här har sann kärlek glimtvis genombrutit det patriarkaliska mönstret.

Samhället har oftast haft en patriarkalisk struktur. Men dess historiska längd är inte detsamma som dess berättigande. Mord är också en gammal historia - men vi understöder det knappast! Ingen kristen skulle tillåta att Bibelns berättelser om rasism eller slaveri hålls fram som en Guds norm. Trots detta erkänner man patriarkalismen som gudomligt inrättad. Men patriarkalism är institutionaliserad diskriminering, som bygger på mannens överhöghet. Den strider mot den bibliska sanningen om båda könen lika värde. Kvinnan blir ytterst sett en ägodel och hindras att växa till full mognad. Den försvagar också mannens ansvarskänsla inför sexualiteten. Kvinnans värde relateras främst till biologiska funktioner. Hon ska tillfredsställa mannen och ge honom en manlig avkomma. Den uppmuntrar kvinnorna att bli manipulativa för att erövra en viss självkänsla - eller för att överleva.

Hela systemet fördärvar självkänslan hos kvinnan. Det avpersonaliserar halva delen av mänskligheten. Det räcker då inte med att försöka kristna patriarkalismen genom att be männen utöva sin auktoritet på ett mindre tyranniskt sätt. Vår uppgift är inte att göra en falsk livssyn mer uthärdlig. Varför ska vi hålla oss till ett syndafördärvat system, när Gud erbjuder oss en ny skapelse, en ny start? Systemet kan förändras. En ny skapelse i Kristus Jesus tar avstånd från en livssyn som säger: "En person ska alltid bestämma". Kan vi längre försvara att mannen i Abrahams gestalt säger till kvinnan: "De kommer att dräpa mig, men låta dig leva" (1 Mos 12:12). Är det ett Kristus-lik tankande?

Ett sådant syndafördärv vad gäller Guds ursprungliga tanke är polygamin. Detta praktiserar ju t o m av förbundets patriarker. Även David utökar ständigt sitt bestånd av hustrur, trots de bekymmer som skapas. David verkar ha haft lättare för att bygga upp en personlig vänskap med Jonatan än med sina hustrur (2 Sam 1:26). Säkert berodde detta på att han inte kunde se kvinnorna som sina jämlikar. Salomo står för det bibliska rekordet på 700 hustrur och 300 konkubiner. Detta uttryck för kvinnoförakt måste förstås som stridande mot Guds vilja. Svårare blir att förstå att orättvisor också förekommer inom lagen. En kvinnas beslut kunde förändras av mannen (4 Mos 30). Vid äktenskapsbrott blir dubbelmoralen helt tydlig. En gift man hade ägorätt över sin hustru och hennes äktenskapsbrott var därför en kränkning av mannen. Däremot föreskrevs inga straff för en otrogen make, mer än om han kränkt en annan man genom att lägga beslag på hans hustru!

Moselagarna gav kvinnan ett visst skydd i förhållande till omgivningen. De gjorde dock också eftergifter åt kulturen och kunde därför inte bli någon tillfredsställande lösning på kvinnans behov. Dessa lagar uttrycker inte Guds vilja med kvinnan på något absolut sätt.

De försäkrar kvinnan ett visst mått av rättvisa gentemot mannens totala exploatering. Vi kan alltså inte absolutifiera patriarkalismen lika lite som vi gör detta med den teokratiska monarkin. Monarkin betraktades också som insatt av Gud i GT. Men det betyder inte att den är det bästa uttrycket för Guds vilja i alla tider. De värsta avarterna försökte Gud vid detta tillfälle inom uppenbarelseprocessen att sätta ett stopp för. Delar av GT ser därför framåt och förbereder för den Messias som upprättar kvinnan genom sin försoning. Hur annorlunda Jesus ser på begär av en kvinna (Mat 5:28) än vad lagen föreskriver (5 Mos 21:10 f)! Judas, Tamars svärfar, vill att hon ska brännas - tills han upptäcker att han själv förbrutit sig (1 Mos 38:24). Jesus fiender fångar i denne Judas´ anda den kvinna som begått äktenskapsbrott - men inte mannen. Jesus tillrättavisar denna oerhörda manliga fräckhet (Joh 8:3 f).

Jesus och kvinnan

Jesu syn på kvinnan står här verkligen i klar kontrast till omgivningens uppfattningar och attityder. Joachim Jeremias påstår att " Ingenstans på det sociala området gör det nya livet en så stark inbrytning i vardagens omständigheter som här." Jesus helade kvinnor, han lät dem röra vid sig och de fick följa honom som lärjungar. Helt uppenbart var han intresserad av dem som personer och inte enbart som sexualobjekt. Denna nya attityd blir tydlig i allt material om Jesus. Både synoptikerna och Johannesevangeliet ger en bild av Jesus som angelägen om att återge kvinnan hennes rätta värde. Jesu attityd var förbluffande och ny! Han rörde sig på ett fritt och naturligt sätt med kvinnor. Detta kan inte beskrivas som något annat än en revolution!

Denna attityd framkommer i exempelvis Matt 5:28. För judiska rabbiner gällde att sexuell lusta inte kunde kontrolleras. Därför umgicks man inte med kvinnor. Kvinnan var en fara för mannen, varför mannen måste skyddas. En segregation mellan könen är då helt logisk. Kvinnans funktion är att främst vara sexuell partner, varje kontakt ger lusta - alltså måste kontakt förhindras. Därför säger man: "Se inte på en kvinna". Men Jesus varnar inte för att se på en kvinna utan för att göra det med lusta. Kvinnan är inte ett objekt för mannens åtrå. Hon är ett självständigt subjekt. Kvinnor är människor som man kan relatera sig till på andra sätt än genom sexuell begär. Lusta är något man väljer. Det finns då inget skäl att undvika social kontakt.

Kvinnan är inte heller ett objekt inför skilsmässan. Både man och kvinna är ansvariga inför att hålla äktenskapslöftet. Rabbinerna talade om äktenskapsbrott som brott mot den andra kvinnans man. För Jesus gäller det ett brott mot den egna hustrun. I Mark 10:12 ses kvinnan som ansvarig för en skilsmässa, vilket var otänkbart för rabbinerna. Denna värdering av kvinnan återfinns sedan i en mängd Jesus-ord. Att "lämna sin syster" var vid denna tid inget offer för en jude . En syster var en börda men för Jesus var hon lika mycket värd som hus och föräldrar. Beteckningen "Abrahams dotter" (Luk 13:16) är knappast känd i judisk litteratur. Men Jesus använder medvetet detta uttryck för att ange kvinnans värde som direkt delaktig i förbundet.

Denna tanke på kvinnans fulla värde ledde till radikala skillnader i sättet att bemöta henne. Kvinnor rörde sig runt Jesus utan att det av honom betraktades som omoraliskt. I Markions tillägg till Luk 23:2 finns detta faktum med i anklagelserna mot Jesus, vilket visar att det inte passerade obemärkt förbi. Men samtidigt är det tydligt att Jesu fiender inte kunde finna något moraliskt oegentligt i detta. Trots Jesu egen strikthet i sexuella frågor och trots samhällets syn finns alltså en frihet till umgänge. Jesus ignorerar helt förbudet för rabbiner att tala för mycket med kvinnor. Han brydde sig inte heller om lagarna om kvinnans orenhet. När en kvinna med menstruationssjukdom (Mark 5:25 f) rörde vid honom betraktades han egentligen som oren - men ingenting i texten visar att Jesus såg det på det sättet. Även omoraliska kvinnor fick röra vid Jesus och kyssa hans fötter (Luk 7:36-50). Jesus var troligen den första man som behandlat henne (Maria Magdalena?) som något annat än ett sexobjekt. Hennes tårar uttrycker en tacksamhet för vad hon fått. Då visar Jesus att man och kvinna kan relatera sig till varandra som mänskliga varelser utan att en felaktig sexualitet kommer in i bilden. Han frågar den

manlige värden: "Simon, ser du denna kvinna?" (v 44). Simon kunde inte se henne som en person.

Det blir naturligt för Jesus att också tala om kvinnan, exempelvis i liknelserna. Han berättar ofta liknelser med relation till kvinnans liv, hennes vardag i omsorger och glädjeämnen (jäst vid brödbakning Matt 13:33, barnafödelse, kvinnliga bröllopsgäster Matt 25:1). Kvinnor får illustrera vaksamhet och uthållighet i bönen (Luk 18:1 f). Men en kvinna som städar (Luk 15:8) blir också bild för Guds glädje över en syndares frälsning! Kvinnan ingår som en integrerad del av livet. Detta betyder dock inte att NT ger en idealiserande bild av kvinnan. Kvinnan är också syndare i behov av förlåtelse. Jesus översåg inte med äktenskapsbryterskans synd. Även i samtalet med den samaritiska kvinnan tas hennes synd fram. Detta kvinnans ansvar för hennes handlingar och ord framkommer också i Luk 11:27-28. En kvinnas ord avvisas, inte därför att de yttrats av en kvinna utan därför att de är felaktiga. Men det faktum att kvinnan fanns i Jesu närhet, vågade yttra sig och att Jesus tog notis om henne är förbluffande. Kvinnan ska inte idealiseras men hon är en rationell varelse med eget ansvar.

Enligt evangelierna hade Jesus flera kvinnor som följde honom. Det är enbart om dessa kvinnor, som ordet "tjäna" används. Detta ord är enligt Matt 20:26 själva kännetecknet på ett sant lärjungaskap. Det är ofta oklart vilka grupper som ingår i beteckningen "lärjungarna". Luk 8:1-2 visar att kvinnorna ofta var med. Enligt Origenes hade kvinnor följt med Jesus ut i öknen "glömmande svagheten i sitt kött och utan hänsyn till yttre anständighet". Ofta har traditionalister lagt vikt vid att de tolv apostlarna alla var män. Men ett logiskt tänkande borde då kräva att ämbetet är begränsat till just judiska män. Varför valde inte Jesus en hedning till apostel? Om anledningen var hänsyn till den judiska kulturen för att underlätta kontakt måste naturligtvis detta ha gällt också uteslutandet av kvinnor. Dessa tolv apostlar utgör en parallell till det gamla förbundets tolv stammar (Luk 2:30). Isaks tolv söner var ju män. Egentligen uppfyllde även några kvinnor kraven för apostlaskap enligt Apg 1:21-22. Svårigheten låg dock i att enbart män kunde gälla som vittnesgilla representanter för Jesus i denna kultur.

Däremot engagerar Jesus även kvinnor i det teologiska samtalet och förväntar sig svar från dem. I synagogan kunde kvinnan på sin höjd få lyssna. Jesus förutsätter att de kan gå in i en debatt och inte bara acceptera vad männen säger. I den syrofenisiska kvinnan (Matt 15:21-28) ser Jesus en individ. Han prövar henne. Hon visar då upp en religiös intelligens genom att inse att Jesu ansvar främst gällde Israel. Hon vill bara ha en smula. Jesus gläder sig över hennes svar, som han själv lockat fram. Vid Jesus samtal med den samaritiska kvinnan förvånar sig hans lärjungar (Joh 4:7-12). Jesus inte bara ber om vatten utan ger henne också en betydelsefull och mättad teologisk undervisning. Även om starten inte är så lovande, förstår hon till sist innebörden. Genom hennes ord kommer sedan många till tro, vilket är just vad Jesus beder om i sin avskedsbön (Joh 17:20). En kvinna beskrivs vara den första som uppfyller svaret på Jesu bön om att förkunna till frälsning!

Den mest kända berättelsen om Jesu undervisning av kvinnor rör Marta och Maria (Luk 10: 38-42, Joh 11:20-33). Enligt Johannes hade Jesus en relation av djup kärlek till dessa kvinnor (Joh 11:5 jmf 19:26, 20:2). Marta hade också fått undervisning, vilket uppenbaras genom hennes svar till Jesus i Joh 11: 23-27. Där bekänner hon, med samma ord som församlingens framtida ledare Petrus (Matt 16:16), att Jesus är "Kristus, Guds Son". Marta blir den som får motta den tydligaste undervisningen om den kommande uppståndelsen. Hennes bekännelse visar att hon förstått Jesu undervisning. Och även Marta gör något häpnadsväckande, när hon serverar män i sitt hem. Denna roll kunde bland judar bara ges åt en manlig tjänare. Systemet Maria går ännu längre, om nu hon är den som smörjer Jesu fötter (Joh 12:1-8). Att lösa upp sitt hår i männens närvaro ansågs ytterligt omoraliskt. Denna frihet måste ha förvånat alla som bevittnade denna märkliga scen. Hon förstod bättre än lärjungarna att Jesus snart skulle dö. En kvinna inser först av alla att Jesu tjänst innebär ett offer av hans liv. Jesus tillrättavisar männen för att de inte har en liknande andlig insikt

Vid samtalet med Jesus (Joh 12:1-8) uttrycks tydligt att Maria sitter vid Jesu fötter, d v s som en lärjunge. Jesus klargör ju också tydligt att det bästa en kvinna kan göra är att syssla med teologi och inte att betjäna ens den visaste av alla lärare. Kvinnans primära

plats är inte i köket utan vid Jesu fötter! Detta är ett "hårt piller att svälja" (Sayers). Denna händelse får inte förvandlas till en söt bild på ett söndagsskolkort. Dess innebörd är oändligt mycket mer radikal. Det visar sig av omgivningens inställning. Rabbiner skulle aldrig ha besökt ett hem med två ogifta kvinnor, ännu mindre ha diskuterat andliga ting med dem. Enligt Jer Sotah 19a var inställningen: "Låt Torahs ord brinna upp men låt dem inte överlämnas till kvinnor". Det är bättre att Guds Ord försvinner än att det ges till en kvinna. Eller Mish Aboth 1:5: "Den som talar mycket med kvinnor för ont över sig själv, försummar studiet av Lagen och till sist ärver han Gehenna". Enligt sina fiender skulle Jesus hamna i helvetet på grund av sin inställning till kvinnorna.

Det är alltså uppenbart att termen "lärjungar" innefattar även kvinnor (Luk 8:1-3, Matt 27:55,56, Mark 15:40-41). I alla sina möten med kvinnor behandlar Jesus dem som jämbördigt ansvariga med männen, inbegriper dem i teologiska diskussioner (Joh 4:7-26) och berömmar deras tro (Matt 15:28). Jesus säger ju tydligt att den kvinna som väljer teologiska studier har utvalt den bästa delen! Och det ligger till sist en djup innebörd i att den uppståndne Jesus allra först uppenbarar sig för en kvinna. Jesus säger då till Maria Magdalena: Berätta detta för mina lärjungar du och du, en kvinna, ska berätta detta för dessa män. Kvinnor är de första som talar om uppståndelsen. Det om något visar att berättelserna inte är uppdiiktade! Kvinnor gällde inte som vittnen bland judar. För oss kristna är passionsberättelsen känd genom att kvinnor gett oss dess detaljer vad gäller döden och begravningen (Matt 27:61). Att de stod på avstånd var naturligt vid en grym romersk avrättning - och deras mod ska ändå jämföras med de manliga lärjungarnas flykt. Dessa kvinnor fick motta budskapet före apostlarna. Man kan invända att detta skedde för att de var där. Javisst, de var där! Det var naturligt för deras lojalitet och kärlek att söka upp graven för den man som givit dem respekt och kärlek. Dessa föraktade kvinnor betecknar därmed en ny position för kvinnan i den kristna gemenskapen. Jesus förutsätter nämligen att budskapet ska ges vidare. Tystnaden enligt Mark 16:8 var högst temporär. På änglarnas uppmaning och Jesu befallning proklamerar de sedan uppståndelsebudskapet. Och lärjungarna blir tillrättavisade av Jesus för att de inte trodde på kvinnorna (Mark 16:14). Det fanns ingen ursäkt i att denna nyhet kommit genom kvinnor.

Lärjungarna får kämpa för att erövra denna nya syn på kvinnan. De ville driva bort kvinnorna med deras barn (Matt 19:13-14). De tillrättavisade kvinnan som ville smörja Jesu fötter (Mark 14:5). De förvånade sig vid Jakobs brunn men frågar inte längre om det. När kvinnorna kommer efter uppståndelsen tror de visserligen inte, men de har lärt sig tillräckligt för att ändå undra över saken och går själva dit. Kanske de fortfarande höll på att lära sig när de skriver dessa evangelier. Trots judarnas och apostlarnas motstånd vittnar ändå dessa evangelier om Jesu revolution i förhållande till kvinnan. Han yttrar aldrig ett föraktfullt ord om kvinnan. Det finns ingen som helst skillnad i Jesu bemötande av kvinnor eller män. Alla bemöts som ansvariga individer med individuella behov och gåvor. Det är inte märkligt att "en stor mängd kvinnor" följde honom längs Via dolorosa (Luk 23:27). Sedan Dorothy Sayers gjort påpekandet att kvinnor var de sista vid korset och de första vid graven, fort-sätter hon: "They had never known a man like this Man - there never has been such another. A prophet and teacher who never nagged at them, never flattered or coaxed or patronized; who never made arch jokes about them, never treated them either as "The women, God help us!" or "The ladies, God bless them"; who rebuked without querulousness and praised without condescension; who took their questions and arguments seriously; who never mapped out their sphere for them, never urged them to be feminine and jeered at them for being female; who had no axe to grind and no un-easy male dignity to defend; who took them as he found them and was completely un-selfconscious. There is no act, no sermon, no parable in the whole Gospel that borrows its pungency from female perversity; nobody could possibly guess from the words and deeds of Jesus that there was anything "funny" about woman's nature."

Kvinnans tjänst i NT

Denna nyordning följs upp i Apg och breven. När den första generationen kristna levde i lydnad för missionsbefallningen fanns det ingen som helst betoning av könet på den person som studerade eller proklamerade Guds ord. Om vi lägger problemtexterna åt sidan (1 Kor 11, 1 Kor 14, 1 Tim 2) för att låta experterna komma åt deras innebörd är det svårt att få stöd för några restriktioner inom NT gentemot kvinnan. Endast några få kvinnor berördes av Paulus´ restriktioner till församlingarna i Efesus och Korint. I övrigt gjorde de kristna kvinnorna det som var mycket ovanligt för deras tid: de lärde sig om tron, de talade offentligt. NT visar tydligt att kvinnor fanns i undervisande uppgifter och i de övriga tjänsterna, som ansågs konstituerande för en kristen församling. Detta skedde i den bibliska ordning där Gud ger gåvor till enskilda kristna, som sedan församlingen bekräftar. Syftet var att uppbygga Kristi kropp (Ef 4:12)

Kvinnor fanns i uppgiften som församlingens apostel. En apostel kunde i NT vara en av de tolv, Herrens apostlar, (1 Kor 15:5) eller vara del av en annan större grupp, församlingens apostlar (v 7). Flera män var apostlar utan att ha varit en del av de ursprungliga tolv lärjungarna (Apg 14:4, Rom 16:7, Gal 1:19, 1 Tess 1:1, 2:6). I denna mening kunde de kvinnor som följt Jesus vara apostlar. En kvinnlig apostel nämns dock vid namn: Junia i Rom 16:7. Junia är ett vanligt romerskt namn, medan Junias, som oftast blir översättningen av ackusativformen Junian, inte har åter-funnits som ett maskulint namn i någon enda skrift från antiken! Både Origenes och Chrysostomus liksom Hieronymus har därför utgått från att det gällt en kvinna. Först under medeltiden ändrades detta. En kvinna, Junia, var väl aktad som apostel. Troligen hade hon före Paulus grundat olika församlingar. Överhuvudtaget omnämns kvinnorna i Rom 16 med fler hedersbetygelser än männen.

En profet är en som uttalar ett budskap från Gud. Enligt 1 Kor 14 talar profeten till uppbyggelse (1 Kor 14:3-5), uppmuntran (Apg 15:32) och tröst. De övertygar den icke-kristne (1 Kor 14:24 -25) och instruerar den kristne. Det mesta talar för att profetia är en form av predikan. Syftet är att alla ska få undervisning (1 Kor 14:31). GT hade visat oss flera exempel på kvinnliga profeter (Mirjam, Hulda, Debora). Vid ingången till NT står Hanna (Luk 2:36). Inom församlingen är sedan Filippus´ fyra döttrar verksamma som profeter (Apg 21:8-9). Paulus förutsätter i 1 Kor 11:5 att kvinnor får profetera. Det är då att observera att profeter förekommer före "herdar och lärare" inom de listor på tjänster som NT ger. Utifrån ett hierarkiskt tänkande blir det då märkligt att kvinnor får profetera men inte undervisa! Om nådegåvorna ska graderas återfinns profetian bland de främsta (1 Kor 12: 28-31) och ska eftersträvas mer än andra (14:1). Om kvinnor var profeter fanns de alltså med i församlingens grund (Ef 2:20)!

Kvinnor fungerar också i undervisningstjänster enligt NT. När Paulus uppmanar "Lär och vägled varandra" (Kol 3:16) är detta faktiskt inte riktat till en begränsad grupp manliga äldste! Dock var alltför få kvinnor tillräckligt bildade för att stå i denna tjänst. Priscilla var dock en duktig lärare (Apg 18:26). Verbet i detta sammanhang används i Apg 11:4 och 28:23 om Petrus resp Paulus. Det faktum att undervisningen skedde i hemmet betyder inte vid denna tid med husförsamlingar att saken skilts från församlingen. Priscilla och Aquila lär den begåvade Apollos mer om kristen tro. Eftersom kvinnan Priscilla vid de flesta tillfällena (fyra av sex) hos Paulus nämns före sin man, vilket aldrig någonsin skett i en antik skrift, måste hon ha varit den ledande. Chrysostomus kallar henne "lärarnas lärare".

De äldre kvinnorna på Kreta (Tit 2:3) får inte förbises. Några bibelforskare vill tolka begreppet "presbyteras" som kvinnlig äldste, även om kontexten mer talar för "äldre kvinna" (som dock brukar betecknas med "presbytis"). Det sägs alltså inte uttryckligen att någon kvinna var äldste, säkert p g a att termen hade klang av den judiska äldstefunktionen. Men i analogi med alla övriga tjänster bör en sådan uppgift idag vara helt naturlig för kvinnor. Likaså omnämns inte några kvinnor som evangelister i NT! Bara två män är evangelister, Timoteus (2 Tim 4:5) och Filippus (Apg 21:8). Vare sig någon kvinna eller man har fått titeln "herde". Den ende som kallas så i NT är Jesus. Flera kvinnor har dock en episkopal uppgift i NT. Detta gäller "den utvalda frun" och Febe, men troligen också Stefana (1 Kor 16:15, 17), Cloe (1 Kor 1:11), Lydia (Apg

16:40), Johannes Markus' moder (Apg 12:12) och Nymfa (Kol 4:15), som alla kan ha varit ledare inom husförsamlingar. Johannes andra brev är adresserat till "den utvalda frun" (v 1). Ordet "kyria" brukar stå för någon med översyn. Det har dock uppfattats som en bild för hela församlingen. Men vilka är då hennes barn (v 1)? Allt talar för att en kvinna stod i ledningen för församlingen. Detta är mer naturligt om man inser att församlingarna möttes i olika hem.

Febe har i Rom 16:7 fått två titlar. Hon är diakon och föreståndare. "Diakonos" har antagits innebära en uppgift för att möta medlemmarnas fysiska behov (1 Petr 4:10). När ordet används på manliga individer i NT brukar engelska översättningar dock översätta med "minister" (ex Timoteus 1 Tess 3:2, Apollos 1 Kor 35). Men i Febes fall översätts denna titel på en tydlig tjänst i församlingen med "en kär kristen kvin-na" (Levande Bibeln) eller "diakonissa", vilket var en tjänst som förekommer först långt senare. Enligt 1 Tim 3 fanns det ju kvinnliga diakoner. Om de Sju i Apg 7 var diakoner bör det observeras att det endast berättas om deras tjänst som förkunnare. Begreppen "trons hemlighet" (1 Tim 3:9) och "stor frimodighet" (v 13) pekar också på förkunnelsen som en uppgift för diakonerna.

Dock var Febe också "prostatis" (fem subst) över många och över Paulus själv. Verbet betyder att "leda, stå framför, ge hjälp" "genom att styra" och "genom att vårda". När det i NT används om män översätts det självklart med "föreståndare" eller liknande (1 Tim 5:17, 1 Tess 5:12, Rom 12:8, 1 Tim 3:4-5, 12,). Det är enbart förutfattade meningar som gör att översättare tonar ner detta ord till sådant som "att vara till stöd". Febe är ett tydligt exempel på en kvinna, som har ledningen över t o m en sådan man som Paulus. Även Stefana (1 Kor 16:15) kan ha varit ledare i församlingen. Stefana var ett vanligt kvinnonamn. Det kan dock ha varit en diminutivform av Stefanos. Eftersom personen ifråga har en ledande ställning utgår bibelöversättarna ifrån att det inte kan ha gällt en kvinna!

Denne Paulus hade ju också flera kvinnor som "medarbetare". Ordet betecknar en person med samma yrke, "en kollega". Timoteus är både apostel och medarbetare liksom Barnabas och Epafroditus. Om Euodia och Syntyche sägs uttryckligen att de arbetat vid hans sida (Fil 4:2.-3). Detta kan knappast ha gällt kaffekokning utan bör ha gällt evangeliets förkunnelse. Deras tvist är så allvarlig att församlingen kan splittras. Men Paulus kan inte åtgärda den genom att tilltala dem utifrån någon auktoritetsställning utan just som medarbetare.

Den första församlingen hade en svår uppgift i att å ena sidan förverkliga en ny gemenskap, där ingen var man och kvinna och å andra sidan inte dra över sig samhällets förakt och vrede. Risken var att bli en isolerad sekt eller att förlora sina ideal. Den lyckades dock att inom sin gemenskap leva ut evangeliets radikalitet. Men vid mötet med samhället var förkunnelsen om Kristus det avgörande. Detta blir avgörande när problemen uppstår (se problemtexterna). Det finns en viss återhållsamhet men bara för evangeliets skull. I sitt inre liv var den dock frimodig att leva enligt övertygelsen att full jämlikhet råder. Den fick pröva en strategisk anpassning, som tyvärr helt misslyckades i samband med 300-talets statskyrkosystem.

Problemtext 1: 1 Tim 2

Många bibelläsare tycker sig se en skillnad mellan Jesus och Paulus vad gäller kvinnosyn. Paulus' förtryck av kvinnan anses då framgå av 1 Tim 2: 11 - 15. Traditionalister vill här se en text som förbjuder kvinnan att undervisa - men de flesta gör ändå undantag utan stöd i texten, nämligen "kvinnan får inte inneha lärarens tjänst", eller " hon måste ha en man som auktoritet över sig". Texten är, om man ska "läsa som det står", mycket mer kategorisk än vad någon bibellärare vågar hävda idag! Det märkliga blir naturligtvis att denna grupp får en motsägelse inom Bibeln genom de exempel på kvinnlig undervisning som finns i NT. Det är rentav konstigt att inte kvinnan tydligt hålls utanför, när Paulus beskriver tjänsterna i Rom 12, 1 Kor 12 och Ef 4.

Istället för att här återge den mängd tolkningar som idag cirkulerar även bland evangelikaler, framförs här en enda personlig syn, som enbart har anspråket att vara

rimlig men rakt inte slutgiltig. Syftet är dock att visa att den f d fariséen Paulus lärt sig av Jesu radikalism.

I 1 Tim 2 vill Paulus undervisa de kristna om "ett lugnt och stilla liv" (v 2). De kvinnor som förmanas i v 9 - 10 uppfyller inte ens anständighetens krav. Själva de grekiska orden visar att det gäller en mycket sexuellt utmanande klädsel på frivola kvinnor. Kanske handlar det rentav om tempeltärnor och s k hetärer som nu blivit omvända till kristen tro men behållit sin klädsel. Utöver detta framgår att kvinnorna var involverade i många av problemen i Pastoralbrevet : falsk lära, avfall från tron, meningslöst tal och en libertinistisk strömning. Kanske villoläran är av gnosticerande riktning med förakt för kroppen och äktenskapet. Andliga kvinnor borde inte gifta sig och få barn. Däremot var sexuell omoral acceptabel. Vi vet också att gnostiska riktningar ändrade berättelsen om Adam och Eva utifrån ett androgynt ideal. Enligt vissa skapades Eva först. Denna Eva gav frukten till Adam så att de fick kunskap, vilket var gott.

Istället för att syssla med en frigjord klädsel borde kvinnorna, enligt Paulus´ uppmaning, ägna sig åt att lära sig den kristna tron, "ta emot undervisning" (2:11). De måste helt enkelt lära sig. Paulus utför ett jämlikhetsarbete genom att mot judisk tradition låta kvinnorna få undervisning. Detta trots att hemsysslorna kan komma att hamna i andra hand. Själva verbet för att "lära sig" kan användas för studier i en rabbinskola. Kvinnorna ska inte enbart passivt lyssna utan verkligen studera Guds Ord. Detta ska ske " i stillhet", vilket hos oss kan uppfattas nedvärderande. Men för Paulus betyder det att han pekar på det normala sättet för rabbiners elever att bli undervisade. Egentligen uppmanas alla kristna till sådan stillhet (1 Tim 2:2, 1 Tess 4:11, 2 Tess 3:12). Ordet betyder att man som elev visar respekt men behöver inte innebära tystnad. Att "underordna sig" blir i detta sammanhang en synonym och beskriver alltså sättet för undervisningen. Det handlar inte om något straff utan om det underordnande som är naturligt för kristna (Ef 5:21). T o m läraren skulle enligt judisk tradition vara tyst! De mest karakteristiska dragen på en vis man var "att inte förhastna sig i att ge svar" och att bara "fråga det som är relevant". Detta ansågs utgå från bibliska föredömen (Ords 11:12, 17:27-28). På grund av att vi har en obiblisk syn på stillhet och tystnad har vi missat detta vid läsningen av 1 Tim 2.

Problemet i 1 Tim 2 är dock att villolärande undervisning har förekommit. Just av den anledningen hade Timoteus stannat i Efesus (1 Tim 1:3-4). Han bör inte befatta sig med "gudlösa amsagor" (1 Tim 4:7). Situationen är mycket farlig för församlingen, vilket framkommer på flera sätt i brevet. Denna villolära är osund och yttrar sig i ordstrider och gudlöshet. Mest berör den frihetsfrågan och frågan om sexualitet och pengar (4:1-4). Kvinnor verkar ha varit inbegripna i dessa villoläror (1 Tim 5:6,13,15, 2 Tim 3:6). De olika berättelserna kallas t o m för "amsagor" (4:7). Troligen spred vissa kvinnor falsk lära genom att besöka olika hem. Kvinnor som inte hade tillräckligt med kunskap att motstå villoläror bör alltså istället få undervisning. De var olydiga p g a att de lurats av villolärare. Därför kan de inte bara "överlämnas åt Satan" som de manliga villolärarna (1:20). Kvinnornas synd beror av okunnighet och de får därför chansen till undervisning. Inte ens judiska kvinnor hade tillgång till undervisning. De hedniska kvinnorna hade naturligtvis ännu mindre varit i kontakt med Skrifterna. Bland de hedniska kvinnorna kan dock f d hetärer ha känt sig manade att fortsätta med sin undervisning av män. Det finns nämligen exempel på sådan undervisning i den grekiska litteraturen. Några mil från Efesus kom sedan Isebel att förleda Guds tjänare att bedriva otukt (Upp 2:20- 21). Den undervisning som de förbjuds att utföra är alltså inte att stå i tjänsten som lärare. Verbet (didaskhein) kan användas för alla typer av undervisning (även falsk lära, Ef 4:14, 1 Tim 6:1, 2 Tim 4:3, Tit 1:11, 2:7). Man kan inte utgå från att all undervisning är av positivt slag, ens om den kommer från Petrus och Barnabas (Gal 2:11-14). Överhuvudtaget är det mycket tveksamt att i 1 Tim 2 se ett läroämbete begränsat till vissa individer. Alla i församlingen har del i undervisningen (Kol 3:16) även om vissa utför en särskild tjänst. En församlingsledare ska kunna undervisa (1 Tim 3:2) men det sägs aldrig att han är ensam om detta.

Paulus tillåter dem inte att undervisa (2:12). Detta är inte en gudomlig befallning, som på grekiska skulle ha skrivits i imperativ, aoristus konjunktiv eller futurum indikativ. Paulus talar i presens indikativ aktivum men med bestämd innebörd: "Just för tillfället

tillåter jag inte detta". I LXX används samma verb (epitrepein) för specifika situationer liksom även i NT (Matt 8:21, Mark 5:13, Luk 8:32, 9:59, 61 m fl). Han refererar inte till något bestående förbud. Istället bör man se detta som Paulus´ personliga råd i en särskild situation (jmf 1 Kor 7:6, 10,12, 25). Han brukar inte tveka att ange när något gäller på ett absolut sätt. Det naturliga hade varit att de som fått undervisning också själva fick undervisa (2 Tim 2:2). Men kvinnorna var inte beredda för detta ännu. De förbjuds alltså att undervisa på ett destruktivt sätt under tiden som de står i en inlärnings-process.

Kvinnorna får inte heller "bestämma över mannen" (2:12). Verbet (authentein) förekommer endast här i hela NT och är även i övrigt ovanligt. Det kan stå för "att mörda". Det är möjligt att det här har klangen av att "sexuellt dominera" mannen. Kvinnorna får inte lära männen orenhet. Paulus använder alls inte det vanliga ordet för auktoritet ("exousia") utan saken gäller här att kvinnorna inte får dominera männen så att de får absolut makt över dem. Något sådant kan på inga villkor förenas med ett kristet ledarskap utan är av världsligt slag (Matt 20:25). Inte heller män är tillåtna att utöva ett sådant ledarskap. Däremot finns det ingen vers i NT som förbjuder kvinnan att ha auktoritet över mannen - om det nu vore aktuellt med auktoritet för kristna ledare. Vers 13 inleds med konjunktionen "ty" ("gar"), som kan ange orsak eller exempel. Den traditionella tolkningen blir att kvinnans svaga natur gör henne mottaglig för frestelser. Orsaken skulle vara en antropologisk norm, som är given av Gud i skapelsen. Här ser vi istället ordet "ty" som förklarande. Det vanliga för Paulus är ju att peka på Adams roll vid syndafallet (Rom 5) Av ett speciellt skäl tar han här fram Eva. "Adam formades först, men kvinnan förleddes först." Dock används om mannen inte det vanliga verbet för "skapa" ("ktizein") utan ett som betyder "forma" ("plassein"). Enligt vissa exegeter innebär detta att Adam hade formats i sin kunskap genom samtalen med Gud under tiden före Evas skapelse! Kvinnans fall berodde alltså inte på någon särskild ondska hos kvinnan. Hon förleddes av ormen till överträdelse. Paulus använder nu detta som en bild för förhållandena i Efesus. Eva var nämligen en kvinna som hade lyssnat till falsk undervisning och gett den vidare till sin man. Eva är en tydlig illustration på hur allvarliga konsekvenserna blir när en förledd kvinna överför sina åsikter till en annan person. Anledningen till förbudet är inte kvinnans natur eller plats i skapelsen utan att hon är engagerad i falsk lära. Detta ledde till fördärv för dem båda.

Paulus ville förhindra något liknande i Efesieförsamlingen. Men i övrigt låter inte ens Paulus detta råd gälla andra församlingar. Paulus själv drar inga generaliserande slutsatser. Ingenting säger att kvinnor i allmänhet är så utsatta för frestelse. I så fall borde de hållas borta också från att få undervisning. Kvinnor i våra församlingar är nödvändigtvis inte lika Eva på den här punkten! Hur länge ska vi fortsätta att göra denna jämförelse? Det naturliga är ju att kvinnor med kunskap får undervisa. Naturligtvis kan teologiska principer hämtas fram ur 1 Tim 2 men vi får inte missbruka Paulus´ ord i tanke att han skulle ha givit identiskt lika råd till varje församling i varje tid och kultur. Om så är fallet bör vi lika hängivet följa 1 Tim 2:8 om mannens upplyfta händer vid bön - och förbudet mot guld och pärlor och dyrbara kläder (v 9-10). Ingen av oss ser detta som normerade, trots att Paulus här säger att det gäller "männen på varje ort".

Anledningen till Paulus´ synpunkt ligger alltså inte i någon negativ kvinnosyn. Men ibland måste han lugna ner frihetsprocessen i församlingarna. De kristna kvinnorna måste lära sig befrielsens sanna natur för att inte hamna i nytt slaveri. Säkert kunde många av dem inse att Paulus talade i detta syfte. De skulle annars riskera att lära ut lagen utan att själva förstå vad de säger (1 Tim 1:7). Felet ligger inte i att kvinnorna vill undervisa. Men liksom Eva tar de fel väg till kunskap. Vi får bara kunskap genom att vi ödmjukar oss. Därefter finns möjligheten att få undervisa. Texten följs ju av 3:1 : "om någon önskar bli församlingsledare". Pronominet ("tis") kan gälla både man och kvinna. Här hade annars varit ett utmärkt tillfälle för Paulus att utesluta kvinnan från denna tjänst. Att Paulus sedan i den följande texten skriver utifrån en mans situation kan mycket väl förklaras som normalt inklusivt språk. Rent grammatiskt gäller att om en man fanns med i bilden, skulle allt ställas i maskulinum.

Ödmjukhet ligger också som en förutsättning bakom innebörden i 2:15: "Kvinnan ska bli räddad genom moderskap". Detta kan vara en referens till det bestämda moderskap som

gäller Maria. Substantivet har nämligen bestämd artikel. Hänvisningen går då tillbaka till 1 Mos 3:15 och handlar ytterst om Kristus. Det är genom den lydiga och ödmjuka Maria som frälsning kommit till människorna. Här bekräftas kvinnans positiva roll i frälsningshistorien, som en balans gentemot syndafallsberättelsen. Däremot kan det inte tolkas som att kvinnan nödvändigtvis måste föda barn. Detta skulle helt motsäga Paulus' grundläggande inställning att frälsningen är genom nåd. Barnafödelse är ingen god gärning som befriar från synd. Däremot kan Paulus tänkas ge en erinran gentemot villolärarna om att äktenskapet är en Guds ordning.

Paulus gör i denna text vissa kompromisser för att uppnå det högsta goda, nämligen ett tydligare liv och en bättre förkunnelse om evangeliet. Att låta detta slags kvinnor offentligt framträda i gudstjänster skulle vara att inbjuda till förtal och hindra evangeliet (1 Tim 5:14). Rentav kunde de anses likna de tempelprostituerade vid Artemistemplet i Efesus. Detta kan ha setts med särskild förskräckelse från judarnas håll. Paulus råkar ju ofta in i konflikter mellan libertinister och legalister. De hednakristna i Efesus hade ett minst sagt vilt liv bakom sig (Apg 19:18). Paulus lära om frihet hade missbrukats till överdrifter. Kanske de judekristna nu ville återgå till den beprövade traditionen med kvinnan i underkastelse. De kan ha pekat på att "Adam skapades först" för att hävda mannens överhöghet. För att lösa konflikten vill nu Paulus få fram en grupp trogna kristna (2 Tim 2:2) som kunde ta ansvar för undervisningen. I detta syfte förbjuder nu Paulus vissa kvinnor men också villo-lärande män att undervisa.

Problemtext 2: 1 Kor 11

Jämlikhet mellan man och kvinna innebär inte total könsidentitet. Paulus betonar istället utifrån skapelseberättelsen att könen är åtskilda och olika. I 1 Kor 11 kommer Paulus att peka på ursprunget för denna skillnad samtidigt som han vill försöka att betona jämlikheten. Jämlikheten framställs i termer av fria personer som är förenade i ett liv av ömsesidigt beroende och inte som självtillräckliga, åtskilda individer. Det fanns särskild anledning att ge denna undervisning i just Korint. Vissa kristna hade där börjat tro att den nya tidsåldern redan börjat. Utifrån denna över-realiserade eskatologi bekämpade de alla etablerade sedvänjor mellan män och kvinnor. Paulus inser dock att det inte bara handlar om olika sedvänjor utan att teologin är annorlunda. Han ser faran för en libertinistisk upplösning och går emot denna felaktiga eskatologi. Särskilt farligt var detta förnekande av könsskillnaden eftersom den androgyna människan var ett ideal inom många kulturer. Där kunde byte av sexuella roller ske genom rituell transvestism, som en viktig symbol för att det vanliga livets kategorier hade brutits sönder. Paulus vill nu visa att den första människan rakt inte var androgyn. Den sexuella skillnaden hör istället till Guds skapelse.

Diskussionen är föranledd av problem kring kvinnornas bön och profetia i församlingen, Frågan är dock inte huruvida detta är tillåtet utan motsättningen gäller det sätt på vilket det sker. De korintiska kvinnorna ville ändra det normala beteendet och istället medverka barhuvade (v 5). Det verkar dock inte som om grekisk konvention såg det som skamligt att gå utan huvudbonad. Juden Paulus kan ju knappast heller ha menat att en sådan huvudbonad var förbjuden för män. Själva ordet för slöja nämns aldrig men däremot refereras till "långt hår". Diskussionen gäller därför troligen inte huvudbonader eller slöjor utan istället själva håret och dess uppsättning. Att lösa upp sitt hår offentligt var för en judisk kvinna detsamma som att vi idag kastar bort vår vigselring. Mannen kunde i detta ha tillräckligt skäl för skilsmässa. Kvinnor fick inte ha kort hår liksom männen inte heller borde låta det växa. Att använda det motsatta könets hårsnitt hade homosexuella konnotationer. Särskilt gällde detta inom de extatiska kulterna. Det ansågs därför vara "onaturligt". "Barhuvad" betyder alltså "en icke-feminin håruppsättning som skulle antyda en manlig sexuell identitet hos kvinnan" (Gundry Volf). De kristna kvinnorna såg alltså sin kvinnlighet som ett hinder för sin bön och profetia. De ville istället uttrycka en sexuell identitet med männen och förkastade sin kvinnliga identitet, eftersom den förknippades med religiös ovärdighet. Ett senare exempel på detta är Tekla

(i martyrakten om Paulus och Tekla) som säger till Paulus: "Jag vill klippa mitt hår kort och följa dig vart än du går".

Naturligtvis var det ett problem att använda sig av konventionell håruppsättning, när man utförde en så okonventionell uppgift som att bedja och profetera offentligt. Men Paulus är angelägen om att visa att kvinnorna får bedja och profetera just som kvinnor och därför bör behålla denna symbol för deras kvinnlighet. Samtidigt måste han då påvisa att detta inte längre ska behöva förknippas med underlägsenhet. Han kommer därför att peka på auktoriteten på huvudet som en symbol för andlig jämlikhet.

I v 2 - 9 grundas tanken att kvinnan ger ära åt Gud just som kvinna. Kvinnan har mannen som huvud (v 3), hennes ursprung finns hos honom. Huvud ("kefale") har nämligen betydelsen "källa" i detta sammanhang. I v 8 hänvisas ju också till kvinnans skapelse ur mannen. Kefale anger alltså en relation och inte ett herravälde. Istället för det vanliga ordet "början" ("arche") använder Paulus denna bild av "huvud", eftersom den uttrycker en närmare personlig relation. Ordet huvud förutsätter en gemenskap. Detta gäller också inom treenigheten. 1 Kor 11:3 säger att Gud är Kristi huvud, d v s den upphöjde Kristus har sitt ursprung i Gudomen. För att möjliggöra en hierarkisk tolkning i lydnadstermer borde det ha stått "(den jordiske) Jesus har sitt huvud i Fadern". Ofta tolkas dock detta med en form av subordinationism, som vi tidigare avvisat. 1 Kor 11:3 var också själva favorittexten för arianerna, vilket är till varning för en sådan tolkning. Ett annat problem med den hierarkiska tolkningen är att relationsparen alls inte kommer i ordning. Som en jämförelse kan nämnas 1 Kor 12:28, där Paulus skriver om det översta och sedan går neråt. I 1 Kor 11:3 blir den motsvarande ordningen: det andra, det tredje och det första. Om ordet betyder "källa" blir saken en helt annan. Mannen har sitt ursprung i Kristus (jmf Kol 1) medan kvinnan har mannen som ursprung liksom Kristus kommer ur Gud.

Kvinnan har en primärrelation till mannen. Detta hade traditionellt sett uppfattats som en nackdel för kvinnans del. Enbart mannen hade en primär relation till Gud enligt denna syn. Hur är det nu möjligt för kvinnan att träda inför Gud? Frågan gäller alltså hur kvinnan ska kunna göra detta utan att bringa skam över mannen. Hon är ju mannens heder och ära (doxa, v 7 , inte som i 1981 "mannens avglans"). Mannen är dock Guds avbild och heder. Paulus verkar här gå emot 1 Mos 2:18 om man och kvinna som Guds avbild tillsammans. Det verkar som om han istället följer den traditionella judiska tolkningen. Situationen är dock en annan inom den kristna församlingen. Paulus skriver inte som han skulle ha gjort som judisk rabbin. Poängen är nu att kvinnan inte ska underkasta sig mannen. Han tillåter något, nämligen bön och profetia, som står i förvånansvärd kontrast till kvinnans position i synagogan. Hennes "huvud" (mannen) skulle få ära genom hennes kvinnlighet men detta skulle förenas med en icke-traditionell frihet i tjänsten. De korintiska kvinnorna hade löst problemet genom att försöka bli som män, d v s genom att se männen som Guds ära. Paulus tar därför upp deras egna resonemang och vänder dem till kvinnornas fördel.

Han är då mycket angelägen om att kvinnan ska ha "auktoriteten på huvudet" (v 10) och inte anta någon manlig identitet. Om Paulus hade menat tecken på "underkastelse" (hypotage) hade han naturligtvis skrivit detta. Könsskillnaden har biologiskt sett inte upphört i Kristus. Däremot finns det ingen religiös skillnad mellan man och kvinna. När kvinnorna därför beder och profeterar som just kvinnor visar Paulus att de inte är underlägsna mannen, de har "auktoriteten". De behöver inte mannens hårsnitt som symbol för detta. Istället har de "auktoriteten på huvudet". Auktoritet ska här liksom i Kor i övrigt (7:37, 8:9, 9:4,5) tolkas med s k aktiv innebörd, d v s gälla hennes egen auktoritet. Kvinnan förhålls nu Gud utifrån sin egen rättighet. Det som tidigare var ett tecken på förtryck blir nu ett tecken på hennes beroende av Gud. Den feminina håruppsättningen är egentligen inte "i Herren " utan visar på respekten för den gamla ordningen. Sociala konventioner är inte betydelselösa. För Paulus var det tillräckligt okonventionellt att vara kristen. Utöver detta ville han inte medverka till ryktena om att de kristna lämnat det anständiga och det kulturellt riktiga. Men kvinnan får göra saker som inte var tillåtna förut. Hon har rättighet att bedja och profetera. Och hon kan göra det "för änglarnas skull". Dessa änglar ska då ses som en bekräftelse av kvinnans frihet. Troligen gäller det därför de änglar som enligt judisk tro var förmedlare av Guds ord till

människorna. De korintiska kvinnorna får gudomliga budskap genom änglar. Hon relaterar sig nu till den himmelska världen utan förmedlan av någon man. Därför kan hon också förhållandevis Gud. Den principiella grunden för detta ges i vers 11 och 12: "Och ändå: I Herren kan inte kvinnan tänkas utan mannen och inte heller mannen utan kvinnan. Ty liksom kvinnan har kommit från mannen, så blir också mannen till genom kvinnan, och allt kommer från Gud". Det inledande ordet "men ändå" ("plen") har adversativ och modifierande betydelse för att avsluta en diskussion och betona det väsentliga. Det används alltså här för att avsluta problemdiskussionen och istället ge själva principen, "i Herren". Här kommer korrektivet till den rabbiniska tolkningen av 1 Mos 2:18. Mannen har nu inte längre någon privilegierad ställning. Paulus verkar nästan vända på förhållandet: "mannen blir till genom kvinnan" (v 12). Kvinnan är för mannen vad mannen är för henne (jmf v 8). I Kristus råder total ömsesidighet. Man och kvinna är ömsesidigt beroende av varandra och ömsesidigt beroende av Gud. Nu tar fördelar och nackdelar ut varandra. Både man och kvinna bör istället erkänna sitt beroende av varandra. Och enligt vers 12 är allt från Gud, dvs inte bara som i vers 3 att Kristus är varje mans källa. Kvinnan är också från Gud.

Paulus har lyckats säga: Kvinnan är olik mannen men ändå jämlik. Symbolerna för manlighet och kvinnlighet kan behållas. Skillnaderna i skapelsen bibehålls och återges i olika klädsel men i förhållande till Gud och inom församlingen gäller Gal 3:28! Man kan anpassa sig i viss mån till kulturens uttryck för olika könsroller. Syftet var att Guds ord inte skulle kunna skymfas (Tit 2:5, 6-8, 9-10). Underordnandet var ett led i att kommunicera evangeliet till sitt samhälle (1 Petr 3:1-2). Men detta får inte ses som någon orubblig lag utan som en tillfällig anpassning. Det är dock ofta svårt att avgöra var gränsen går mellan den kulturella ordningen och den kristna friheten. Visst kunde man önska att Paulus gett oss mer detaljerade synpunkter. Klart är i varje fall att kvinnan får leva som kvinna och inte behöver bli "manlig". Visst finns en könsskillnad men den gör ingen skillnad i tjänsten. Paulus talar alltså om en sexuell åtskillnad och inte om någon andlig överlägsenhet. I fråga om tjänster i församlingen finns inga gränser för den kvinna som också fått andliga gåvor. Vare sig andligt eller funktionellt sett råder någon underlägsenhet. Som kristna behåller vi könsskillnaderna samtidigt som vi ger uttryck för jämlikheten mellan man och kvinna. Denna nya syn bör sedan bryta igenom i alla relationer.

Problemtext 3: 1 Kor 14

Vid en jämförelse med 1 Kor 11 kommer förbudet i 1 Kor 14: 33-36 mycket överraskande. Kvinnan ska vara helt tyst i församlingen! Hon har helt enkelt inte lov att tala. Detta verkar innefatta alla former av tal. Om hon skulle tala bryter hon lagen om underordnande. Vi verkar åter vara placerade i en judisk synagoga och inte i den kristna församling där andeutrustade kvinnor beder och profeterar (1 Kor 11). Vi får alltså en motsägelse inom ett och samma brev! En inkonsekvens av detta slag verkar oförklarlig hos en författare, om han nu inte är schizofren.

Inom den närmaste kontexten går Paulus' förmaningar ut på att öka församlingens engagemang i gudstjänsten (v 26). Tungotal och profetia får inte urarta till exklusiva yttringar för en elit (v 27 - 32). Allt ska syfta till uppbyggelse (v 26). För att tillåta fleras medverkan sätts en tidsgräns och Paulus manar till inbördes respekt. Han betonar att alla kan få ge sitt bidrag (v 31). Detta kräver dock ordning inom församlingen (v 33-40). Gud är helt enkelt inte oordningens Gud.

Enligt den tolkning som här företräds är sedan de verser som följer ett citat från dessa orosmakare inom församlingen. Själva uttrycket "de heligas församlingar" pekar på ett judekristet ursprung. De kristna i Jerusalem och Palestina fick tidigt detta namn (Apg 9:13, 32, 41, 26:10). De judiska kristna utpekades speciellt med denna beteckning även om också alla kristna kunde kallas "heliga". En annan besynnerlighet är att det inte klargörs vem som står bakom förbudet. I Paulus' fall framgår det alltid att regeln kommer från honom (1 Kor 7:17, 11:16, 16:1). Han brukar ta personligt ansvar ("jag tillåter inte" 1 Tim 2:12) istället för att bruka allmänna fraser ("de har inte lov att

tala"). Det allra märkligaste skulle dock vara om Paulus hade hänvisat till "lagen". En sådan hänvisning till lagen var naturlig för legalistiska judekristna men knappast för den Paulus vi känner. (1 Kor 9:9-10, Rom 7:6). Överhuvudtaget verkar det inte finnas någon lag i GT, som förbjuder kvinnan att tala! Även de följande verserna pekar mot ett judiskt ursprung. Bland judar betraktades det som märkligt "om de vill ha reda på något" (v 35). Man utgår från att männen hade religiös kunskap, vilket gällde bland judarna. Frågorna måste ställas inom hemmets totala enskildhet.

Allt detta talar för att verserna inte har paulinskt ursprung eller reflekterar hans åsikter. Istället citerar han fiendernas åsikter efter det att han fått kännedom om oordningen i församlingen (1:11). Kvinnan Cloe hade gett honom dessa uppgifter. Vid flera tillfällen i detta brev börjar han lösningen av ett problem med att citera andras ståndpunkter (exempelvis 6:12, 6:13, 6:18, 7:1, 8:1, 8:4, 8:8). Vid övergången till sin egen uppfattning börjar han ofta med en viss partikel ("e", "eller"). Liksom i vår text sker detta i exempelvis 6:1-2, 6:9, 6:16, 6:19. Paulus säger med eftertryck: "Nonsens! Skulle Guds ord ha kommit från er? Nonsens! Är ni de enda som mottagit det?" Han förkastar genom detta lilla ord det som sagts i det föregående. Rentav går han över till att tala om några i andra person maskulinum ("monous"), "bara ni män". Han blir närmast sarkastisk vid sin tillrättavisning av dessa korintiska män och kan inte godta att de ställt sig bakom förbud mot kvinnornas deltagande i gudstjänsten. Paulus går emot dem i sin ställning som Herrens apostel. Det han skrivit är "Herrens bud" (v 37). Saken är så allvarlig att man inte blir "erkänd" (v 38) om man inte erkänner det riktiga i Paulus syn på kvinnan!

Mannen som kvinnans huvud

Även om några skulle medge att vissa problemtexter inte är lättåtkomliga skulle de ändå vilja hålla fast vid en traditionell tolkning av begreppet "huvud". Detta begrepp är ofta själva grunden för ett hierarkiskt tänkande i hem och församling. Tanken blir att man och kvinna har givna roller som motsvarar Kristi förhållande till församlingen som huvud. Liksom församlingen lyder Kristus måste kvinnan alltid lyda mannen. Man vill då mena att just begreppet huvud använt på mannen ger anledning att särskilja mannens förhållande till kvinnan från exempelvis husbondens mer tidshistoriskt givna roll gentemot slaven. Här måste vi då föra in den pågående diskussionen om detta ords betydelse som antingen "den som bestämmer" eller "den som utgör källa". Vi kan bli så påverkade av ordets svenska innebörd att vi glömmer att antikens tankemönster kan ha skilt sig från vårt. Det svenska språkets associationer till bildligt bruk av "huvud" bygger naturligtvis på vår tids anatomiska kunskaper om hjärnans roll i kroppen. För Bibelns författare verkar ju hjärtat i så fall ha varit säte för människans vilja (1 Sam 16:7, 2 Kor 9:7). Om Paulus som jude hade menat att mannen styr över kvinnan borde han ha sagt att "mannen är kvinnans hjärta". Om man nu betänker att han skrev till greker visar det sig att dessa använde ordet "huvud" som bild för någontings ursprung. En bäck har sitt "huvud" vid dess början. Däremot är det en helt originell tanke hos Paulus att mannen skulle vara kvinnans huvud.

Enligt gällande standardverk vad gäller grekiska lexikon fanns inte innebörden av " auktoritet, ledare" i ordet "kefale". I teologers verk har man dock, tidigare på ett självklart sätt, utgått från detta, även i lexikon framställda av teologer. Anledningen är att det hebreiska ordet för huvud "rosh" kan betyda ledare eller auktoritet. Detta sker 180 gånger. Men i den grekiskspråkiga Septuaginta översätts detta 109 gånger med ett tydligt ord för "ledare" ("archon"). Enbart 18 gånger förekommer "kefale" som översättning, vilket visar att det inte var det naturliga ordet i sammanhanget. Dessa undantag återfinns på undanskymda platser i GT, som den kristne knappast kom i kontakt med. Åtskilliga av dem har andra textvarianter, vilket visar aversionen mot att använda "kefale" för "auktoritet". De övriga åtföljs av inbyggda förklaringar till betydelsen "auktoritet" för "huvud", eftersom den semitistiska översättningen annars är obegriplig. Septuagintas översättare var ju förtjusta i semitismen, men visar alltså trots detta ett massivt motstånd mot att använda begreppet "huvud" för "auktoritet". Det som

nu gäller är att bevisbördan ligger på dem som fortfarande hävdar att "huvud" betyder "auktoritet"!

Det har funnits stor tveksamhet till att godta översättningen "källa" vid bruket av "huvud" som bild. Man kan dock klart hitta den uttryckliga definitionen av ordet bland kyrkofäderna. Athanasius skriver exempelvis: "För huvudet, d v s källan, till allting är Sonen, men Gud är Kristi huvud, d v s källa". Både Athanasius och Basilius tolkar uttrycket "Gud är Kristi huvud" (1 Kor 11:3) som att Gud är den källa som fött Sonen. På samma sätt tolkar Cyrillos av Alexandria texten i 1 Kor 11:3. Detta bildbruk berodde ex på tanken att mannens säd hade sitt ursprung i huvudet. Deras fysiologiska kunskaper var ju synnerligen begränsade. Huvudet sågs alltså bland grekerna som källan till det mänskliga livet. Det var därför vanligt att kalla sin fader eller förfader för "huvud". Det är också i enlighet med detta som kyrkofäderna talar om mannen som kvinnans ursprung. Detta sker tydligt hos exempelvis Cyrillos och Theodorus av Mopsuestia. Med detta gjorde man klart att kvinnan var delaktig i mannens natur. Hon var en jämlike. För den grekiskskunnige Paulus bör man kunna utgå från att han använder ordet på ett för grekerna idiomatiskt sätt. När han talar om Kristus som församlings huvud talar han alltså om dess källa, dess ursprung. Naturligtvis har Kristus auktoritet över församlingen, men detta klargörs med hjälp av andra bibelord (Matt 28:18, Matt 9:6, Joh 5:26-27). Som huvud är Kristus källa till liv (Ef 1:22), till tjänst (Ef 5:23) och till växt (Ef 4: 15-16). Huvudet betjänar kroppen med att ge den liv, näring och tillväxt. Hjärtat är däremot säte för viljan, handlingen och auktoriteten. Förhållandet mellan kropp och huvud betecknas av ömsesidighet. Kristus förser med liv och fullhet och församlingen tjänar honom i beroende. Mannen lever i tjänande kärlek och kvinnan binder sig vid mannen i samma relation av tjänande underordnande. Underordnandet utgår från en horisontell relation mellan jämlikar och inte en vertikal relation mellan ledare och underlydande. Att lägga en auktoritetsstruktur över Jesu princip om tjänande (Matt 20:25-28) och Paulus' princip om ömsesidigt underordnande (Ef 5:21) är inte bara tveksamt utan det fördärvar helt den hänvisning till Kristi liv, som ger kraft och skönhet åt dessa principer. Texten i Ef 5 är en kallelse till tjänande, ett tjänande som är en logisk följd av det ömsesidiga underordnandet. Huvud beskrivs nämligen här i offer-termer. Mannen ska offra sig själv genom att underordna sig kvinnans behov. Däremot får inte denna bild anses betyda att mannen är en exakt replik av Kristus med jämförliga funktioner. Paulus själv önskar sig inte en sådan utvidgning av bilden.

Tjänandets princip

Betoningen i denna undervisning ligger alltså inte på auktoritetsordningen eller beslutsprocessen. "Auktoritet" bland kristna är aldrig detsamma som världslig makt utan en ödmjuk tjänst (Matt 20:25-28). "Den som vill vara störst bland er, han vare de andras tjänare". Detta är den verkliga "problemtexten"! Jesus fördömer alla maktstrukturer bland sina efterföljare, även om lärjungarna utgår ifrån att några måste ha de främsta platserna. De ville själva ordna relationerna mellan sig på ett sådant sätt, men de kunde inte bli överens om vem som skulle sitta överst i hierarkin. Jesus visar att storheten ligger i att tjäna underifrån.

Detta faktum om allas ömsesidiga tjänst förbiser man ofta i samtalen kring kvinnans roll. Istället finner man hierarkiska mönster i en mängd texter. Men begreppet auktoritet ("exousia") används knappast aldrig i NT i samband med man-kvinna-relationen. Av de över hundra referenserna i NT står två (!) i samband med kvinnan. Den ena är 1 Kor 11:10, där vi sett att ordet betecknar kvinnans egen auktoritet. I 1 Kor 7:4 är auktoriteten över varandras kroppar inom äktenskapet beskriven som ömsesidig. Mannen har ingen auktoritet som inte kvinnan har i lika mån över honom. Allt detta blir en chock när man betänker hur ofta ordet auktoritet används i denna diskussion. I en känd bok av traditionalistiskt slag (Hurley) finns de flesta sidhänvisningarna i index under orden "Authority" och "Headship". Ordet "Love" finns inte ens med i index! Diskussionen skulle få ett annat innehåll om vi insåg att auktoriteten finns i Skriften och inte hos någon enskild kristen. Auktoriteten i en församling är karismatisk, kollektiv och omsorgsinriktad

och inte institutionell, individualistisk och hierarkisk. Den har sitt ursprung i nådegåvor och i karaktär. När Jesus ska lämna lärjungarna utser han inte någon ledare i hierarkisk mening. Ingen av dem får auktoritet. Jesus själv har all makt ("exousia", Matt 28: 19-20). En församlingslärares auktoritet finns enbart i Skriften. Vi har egentligen bara en Lärare (Matt 23:8). Ingen av oss kan sedan göra anspråk på någon auktoritativ undervisning. Vi kan aldrig bli en "fader" som har rätten att styra över "barn" (Matt 23:9). Den rollen har enbart Gud som vår Far. Ambassadören har ingen egen auktoritet. Andliga gåvor eller församlingstjänster medför ingen auktoritet (1 Petr 5:1-5). En tjänst är tjänande (1 Petr 5:2-3). Frågan bör inte vara: "Vilken auktoritet tillåter Bibeln att kvinnan har?" utan istället "Vilken tjänst är tillåten för kvinnan?" Under alla våra frågor om man och kvinna bör ligga den bibliska principen om att alla troende är Guds och människors tjänare. Knappast någon man skulle utesluta kvinnorna från församlingstjänster, om vi insett att det varit frågan om just tjänande!

Avslutning

Olika kön är ett tydligt faktum i vårt mänskliga liv, men de är inte primära faktorer som avgör tjänsten inför Gud. Bibeln betonar istället individens lydighet gentemot Guds kallelse. Vi bör känna glädje inför varje röst som förkunnar budskapet om Kristus eller ger oss del av insikt i Bibeln. Vi är Gudsrikets ambassadörer - och en ambassadör kan inte vara stum. Ska halva Gudsrikets ambassad i denna värld vara tyst? Ska kvinnorna kommunicera kristen tro genom charader? Ska vi spela Guds underbara symfoni med bara halva orkestern?

Naturligtvis skulle alla här medge att budskapet ska förkunnas men att vissa roller är oriktiga för kvinnorna. Men Jesus visar att han betraktar kvinnan som möjlig att ta emot undervisning och föra den vidare. En föraktad kvinna blir den första massevangelisten (Joh 4). Kanske vi därför behöver höra en tillrättavisning från Gud - det som han har förklarat rent, ska inte vi förklara orent (Apg 10:15). Istället för rigida könsroller bör vi eftersträva ett ömsesidigt underordnande bland alla kristna där vi tjänar tillsammans i den gemensamma prästerliga rollen som Kristi ambassadörer. Detta innebär inte ett utslätande av könen men det är en uppföljning av Jesu ideal för kristet ledarskap. Det är naturligtvis svårt att uppge ett traditionellt rolltänkande men är det ändå inte vad Jesus begär av oss idag (Mark 10:45)? Vi måste låta kvinnan utvälja "den goda delen"! Egentligen har vi stöd för detta i vår egen tradition inom baptismen och helgelseörelsen. Vi borde inse att en kristen kvinnosyn är av lika avgörande betydelse som en biblisk församlingssyn. Den fråga vi diskuterat är ingen andrahandsfråga utan den är helt avgörande för vår trovärdighet i evangeliets förkunnelse idag. Inom ramen för vår tradition och i ljuset av Andens verk borde kvinnans fria tjänst i församlingen få en mer avgörande prioritet än olika följdfrågor vad gäller karismatik. Om ÖM idag vill skaffa sig en profil som baptistisk (?), evangelikal och karismatisk rörelse, borde allt detta genomlysas av en ny hängivenhet för troheten mot evangeliet - evangeliet om mannen och kvinnan som återupprättad avbild i ömsesidig tjänst.

Litteraturförteckning

- Atkins, A Split Image, Hodder & Stoughton, 1987
- Bilezikian, B Beyond Sex Roles, Baker, 1985
- Bristow, J, T What Paul Really Said About Women, Harper & Row, 1988
- Clouse, B & R G Women in Ministry, IVP, 1989
- Evans, M, J Women in the Bible, IVP, 1984
- Fee, G, D The First Epistle to the Corinthians, Eerdmans, 1987
- Finger, T, N Christian Theology, vol I och II, Nelson 1985, Herald Press 1989
- Gaebelein Hull, G Equal to Serve, Scripture Union, 1989
- Gundry, P Heirs together, Zondervan, 1980
- Hassey, J No Time for Silence, Zondervan, 1986
- Hayter, M The New Eve in Christ, Erdmans, 1987

Hurley, J, B Man and Woman in Biblical Perspective, Zondervan, 1981
 Ide, A, F Woman as Priest, Bishop & Laity, Ide House, 1984
 Jewett, P, K Man as male and female, Eerdmans, 1976
 Johnston, R, K Evangelicals at an Impasse, John Knox, 1978
 Lees, S The Role of Women, IVP, 1985
 van Leeuwen, M, S Gender and Grace, IVP, 1990
 Mickelsen, A Women, Authority & the Bible, IVP, 1986
 Scanzoni, L, D & All We ´re Meant to be; Biblical Feminism for today, Abingdon, Hardesty,
 N, A 1986
 Spencer, A, B Beyond the Curse, Nelson, 1985
 Storkey, E What ´s Right with Feminism? Eerdmans, 1986

Artiklar

Arichea, D Who was Phoebe? Translating Diakonos in Romans 16.1 (The Bible Translator, Oct 1988)
 Castle, J, A Subordination in the Trinity? (Journal of Biblical Equality, 1991)
 Gaebelain Hull, G Biblical Feminism (Priscilla Papers, Summer 1991)
 An Exegetical Case for the full Participation of Women and Men in the Church (Journal of Biblical Equality, 1991)
 Fee, G,D Issues in Evangelical Hermeneutics, Part III (Crux, Dec 1990)
 Gundry Volf, J 1 Cor 11:2-16 and Paul ´s View of Women (föreläsning på FEET 1990)
 Hauke, M På väg mot det androgyna, I,II, III (Svensk Pastoraltidsskrift, sommaren 1991)
 Hooker, M, D Authority on Her Head: An Examination of 1 Cor 11:10 (New Testament Studies 1963)
 Kaiser, W Paul, Women and the Church, (Worldwide Challenge, Sept 1976)
 Kroeger, C The Apostle Paul and the Greco-Roman Cults of Women (Journal of the Evangelical Theological Society, March 1987)
 Lowe, S, D Rethinking the Female Status/Function Question: The Jew/Gentile Relationship as Paradigm (J E T S 1991)
 Mickelsen, B & A Does Male Dominance Tarnish Our Translations? (Christianity Today, Oct 1979)
 Mickelsen, B & A The Head of the Epistles, (Christianity Today, Febr 1981)
 Moo, D,J 1 Tim 2:11-15: Meaning and Significance (Trinity Journal, 1980)
 The Interpretation of 1 Tim 2:11-15: A Rejoinder (Trin J 1981)
 Mollenkott V, R An Evangelical Feminist Confronts the Goddess (The Christian Century, Oct 1982)
 Payne, P, B Libertarian Women in Ephesus: A response to Douglas J Moo ´s article (Trinity Journal 1981)
 Scholer, D, M Feminist Hermeneutics and Evangelical Biblical Interpretation (J E T S, Dec 1987)
 Sverker, P-A Underordnandet som kristen princip (föreläsning)